

EXAMENSARBETE

Våren 2006

Lärarytbildningen

Skolgården -ombyggnad som behövs?

Författare

Marie Knutsson
Christoffer Käller

Handledare

Esbjörn Hellström

Skolgården – ombyggnad som behövs?

Abstract

Studien visar hur fem skolor har genomfört ombyggnader på sina skolgårdar, allt ifrån planering till genomförande. Litteraturen behandlar tidigare forskning för att visa vilka aspekter som bör finnas i åtanke. Även styrdokumentens betydelse för ämnet behandlas. De organisationer, relevanta för studien, presenteras. Teoretisk bakgrund har tagits i Aristoteles, Vygotskij och Säljö som alla har inverkan på varför utomhuspedagogik bör bedrivas. Kvalitativa intervjuer har genomförts med pedagoger som varit engagerade i ombyggnadsarbetet med skolgården. Resultatet visar att skolor kan på många olika sätt få genom en ombyggnad av skolgården, men att åsikterna om detta varierar. Slutsatsen visar att elever på asfaltskolor är i större behov av berikande av grönska än skolor som har naturen nära inpå. Men att alla skolor har fått mer möjligheter i undervisningen i och med att fler uterum har tillförts, vilket också en del av skolorna hade som syfte.

Ämnesord: skolgård, skola, pedagog, utomhuspedagogik, hälsa

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Inledning	4
1.1 Bakgrund.....	5
1.2 Syfte.....	6
2. Metod	30
2.1 Källstudier.....	30
2.2 Kvalitativ intervju.....	30
2.3 Genomförande.....	32
2.4 Undersökningsgrupp.....	33
2.5 Bearbetning av intervju.....	34
3. Tidigare forskning	7
3.1 Begreppsbeskrivning.....	7
3.1.1 Skolgård.....	7
3.1.2 Pedagogik.....	7
3.1.3 Utomhuspedagogik.....	8
3.3 Skolgårdens historia.....	9
3.4 Skolgården och styrdokumentet.....	10
3.5 Människan i rörelse.....	11
3.5.1 Leken.....	11
3.5.2 Naturen.....	12
3.5.3 Motorik.....	13
3.6 Skolgårdens utformning.....	13
3.6.1 Den pedagogiska skolgårdens utformning.....	14
3.7 Organisationer.....	16
3.7.1 Barnens landskap.....	16
3.7.2 Gröna skolgårdar.....	16
3.7.3 Håll Sverige Rent – NaturligtVis och Grön Flagg.....	17
3.7.4 Kristianstads Naturskola.....	18
3.7.5 Skapande uterum - Skolans uterum.....	19
4. Besökta skolor	21
4.1 Mörrums skola.....	21
4.2 Frostaskolan.....	23
4.3 Parkskolan.....	25
4.4 Everöds skola.....	26
4.5 Österslövs skola.....	28
5. Resultat	35
5.1 Syfte med ombyggnad.....	35
5.2 Personers medverkan i processen.....	37
5.3 Bidrag.....	38
5.4 Ökad ansvarskänsla.....	40
5.5 Skolgård att användas i undervisningen.....	41
5.6 Aktivare elever.....	43
5.7 Konflikter.....	44
5.8 Nuvarande planer.....	45
5.9 Sammanfattning av resultat.....	47
6. Diskussion	49
7. Sammanfattning	54
8. Referenslista	55

1. Inledning

Skolgården har en central roll i elevernas skolvärld. Av egna erfarenheter, är det rasterna som upptar mycket av elevernas tankar i skolan och övervägande tid av rasterna tillbringas ute på skolgården. En skolgård är ofta största delen av en skolas area där eleverna alltså tillbringar den största delen av den *fria* skoltiden. Många skolgårdar är dock inte så inbjudande till lek och rörelse, stora asfaltsplaner är det som upptar störst yta. Kanske finns det en gammal fotbollsplan, med grus eller utslitet gräs. Och har eleverna tur så finns två gungor och en klätterställning, med standardiserat utseende. På 1940-talet var asfalt det som ansågs attraktivt, att ha hårda ytor att leka på. Idag anses asfalten vara steril och gröna ytor är det som eftertraktas. Barn behöver platser för fantasi och påhittad lek där de kan testa sina gränser för att utvecklas, fysiskt och psykiskt. Men ska den, skolgården, enbart vara en plats där eleverna har rast och gör vad de vill på eller bör den inte även användas som ett pedagogiskt hjälpmedel i undervisningen? Barnmiljörådet (1980) menar att skolgården är en resurs som är en utav skolans mest outnyttjade. Vi håller med om det och anser att eftersom skolgården tar upp den största delen av skolans tomt borde den väl också användas som en del i lärandet och ses som skolans största klassrum. "Lärarna skall sträva efter att i undervisningen balansera och integrera kunskaper i sina olika former" (Utbildningsdepartementet, 1994:9). Att använda skolgården som plats för undervisning är ett växande tankesätt hos många i skolans värld, men det finns fortfarande flera som inte vet hur de tar steget dit. Och kanske är det också så att skolgården behöver en förändring till utseende för att den lättare ska kunna användas i lektionssyfte. Men att förändra skolgården är inte lätt. Det krävs både pengar och engagemang. Många skolor i samverkan med kommunen satsar idag på att renovera och göra om sina skolgårdar för en mer inspirerande pedagogik och får därmed även fortsättningsvis möjligheter i undervisningen. Om planeringen av skolgården också innefattar att eleverna får rum i naturen att vistas i eller genom motorikbanor och andra platser för dem att utmana sig fysiskt, medför det kanske även friskare barn med högre motorisk kapacitet.

1.1 Bakgrund

I vår framtida yrkesroll vill vi gärna ha möjligheten att kunna arbeta på olika pedagogiska sätt med undervisning. Detta involverar starkt skolgården som klassrum och därav föddes idén till studien. Efter läst litteratur och tidigare studier inom ämnet riktades innehållet mot om en variationsrik skolgård bidrar till ökad användning i pedagogiska sammanhang och vad som krävs på skolgården för elevers utveckling, både inom pedagogik och fysiologi.

Denna studie tar upp skolgårdens betydelse för eleverna och en skolgårds olika funktioner samt hur pedagoger använder sig eller inte använder sig av skolgården i undervisningen och varför. Även andra fördelar med en varierad miljö på skolgården behandlas.

Skolgården anses av oss vara en viktig del som borde utnyttjas mer i undervisningen för att underlätta lärandet. Eleverna får genom undervisning utomhus möjligheter att uppleva praktiska metoder som inte är genomförbara inomhus. Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo94) syftar till att eleverna skall, på olika sätt få uppleva kunskaper genom att få prova och utveckla olika uttrycksformer.

Vi är båda, med delar av vår utbildning i idrottsämnet inriktade på att bidra till att elevernas hälsa och välbefinnande stärks och genom att undervisa i utomhusmiljöer tror vi att detta möjliggörs i större grad än inomhus. Men i huvudsak vill vi visa på det som skolgården kan bidra med under hela skoldagen, både på lektionstid och under raster, nämligen möjligheter för eleverna att lära sig på ett annorlunda sätt än i klassrummet, och lära inte bara under lektioner utan även på egen hand.

Genom att intervjua pedagoger på skolor som har genomfört en ombyggnad av sin skolgård belyses ämnet och pedagogers uppfattningar om skolgården som ett rum för lärande samt vad som betecknar en bra skolgård.

Studien kommer inte att innefatta begreppet skolträdgård då detta av oss inte anses vara lika aktuellt som att arbeta med hela skolgården.

1.2 Syfte

Denna studie syftar till att visa ifall en variationsrik skolgård ger fördelar, om den är gjord för elevernas alla behov. Skolgården kan göras om på olika sätt. Vi har studerat några sätt, vad som har gjorts, varför dessa gjorts och hur man kan gå till väga för att få skolgården ombyggd.

1.3 Frågeställning

Vilka olika syften har skolan med att bygga om skolgården?

På vilka olika sätt är det möjligt att genomföra en ombyggnad?

Hur förändrats aktiviteten på skolgården genom att den byggs om?

2. Tidigare forskning

Vårt studieområde har tagits upp med olika infallsvinklar i tidigare skriven litteratur av exempelvis Olsson (1995) och Lindholm (1995). Vad den mesta litteraturen har gemensamt är synen på skolgården som en plats för elevernas eget lärande men även som en resurs i undervisningen. På olika sätt, förutom som lekplats, kan skolgården användas som ett rum för lärande. Som en plats för möte mellan människor, djur och natur och där undervisning och lärande sker i samspel med verkligheten i stället för böcker. Att få upptäcka och uppleva utomhus och med händerna skapar en ytterligare mening med kunskapen som införskaffas, så om det sker genom att odla, klättra på nedfällda träd, bygga rum för utomhusundervisning eller genom att håva i skolans egen damm (Olsson, 1995; Lindholm, 1995).

Inledningsvis beskrivs begrepp som anses viktiga för denna studie. Vidare behandlas skolgårdens historia och styrdokumentens betydelse i skolan.

2.1 Begreppsbeskrivning

2.1.1 Skolgård

Ordet skolgård beskrivs på följande sätt, ett ”öppet område i anslutning till skolbyggnad, på vilket eleverna vistas under raster” (Nationalencyklopedin: [www] hämtat från http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=O320355&i_word=skolg%e5rd.060208)

2.1.2 Pedagogik

Enligt Nationalencyklopedin (2005) är pedagogik ett uttryck som hör till uppfostran eller undervisning samt tillvägagångssätt som används i uppfostran och undervisning. Den får medhåll av vad som står i *Pedagogisk uppslagsbok – från A till Ö utan pekpinna* som sammanfattar ordet med ”tillvägagångssätt, som praktiseras i fostran och utbildning”. (red. Lundgren, 1996:451)

2.1.3 Utomhuspedagogik

Estetiska institutionen på universitetet i Linköping framhåller utomhuspedagogik som ett komplement till den traditionella pedagogiken eftersom den kan användas av den miljö som finns runt omkring då den är en bra källa för inläring. De menar att utemiljön ideligen förändras och kan användas i flertalet ämnen. (Linköpings universitet, *Estetiska institutionen: ESI*. [www] Hämtat från <<http://www.liu.se/esi/cmu/uthped.html>> 060208)

Dahlgren & Szczepanski (1997) anser att kontakten med utemiljön och landskapet har en viktig del i pedagogiken i dagens samhälles. De menar att uppfattningen av praktiska handlingar ger reflekterande erfarenheter som leder till att upplevelser ger ny plats åt nya inlärningsprocesser. Utomhuspedagogiken har sin utgångspunkt i ett erfarenhetsbaserat och handlingsriktat bildningsmönster.

2.2 Teoretiskt perspektiv

Att bedriva undervisning utomhus är en viktig aspekt i dagens skola. Det är roligt, intressant och givande både för pedagogen men företrädesvis för eleverna. För att kunna utöva en givande pedagogik på skolgården krävs ett fungerande samspel, en väl utvecklad kommunikation mellan pedagog och elev. Säljö (2000) visar att människan både är en biologisk och sociokulturell individ. Som människa lär och utvecklar du dina uppfattningar i interaktioner med andra i din omgivning. I grunden är människan en stark kommunikativ person som är i behov av samspel med andra för att kunna utvecklas. Kommunikation är alltså en grundläggande punkt i lärande och där språket är det viktigaste redskapet då vi lär oss och skapar en mening. Språket och kommunikationen är alltså basen i ett sociokulturellt perspektiv.

Säljö (a.a.) har utgångspunkt i samma tankar som Lev Semënovic Vygotskij, 1896-1934. Han var en människa vars tankar blev motarbetad stora delar då de inte passade i den gamla sovjetiska regimen i Ryssland. Han var en forskare som anses ha synliggjort ett sociokulturellt perspektiv inom psykologin. När individen lär utvecklas hon och lär sig tänka, arbeta och kommunicera på det sätt som samhällets tradition säger.

Genom sociala kulturella erfarenheter i samspel med andra formas vi till tänkande och kännande varelsor. Människan blir genom språket delaktig i andras perspektiv och via interaktion tar hon till sig de sätt att tänka och agera som fungerar i samhället. Som vuxen stöds barnet med kommentarer och stöd som gör att barnet kommer framåt i sin utveckling. Därefter fortsätter barnet på egen hand. Skolan är idag en institution för att lära på ett annat sätt än till vardags (Forsell, m.fl. 2005).

Vygotskij ses som en pedagogisk teoretiker och kopplingar från honom till Säljö (2000) finnes. Men även innan dess fanns det filosofer som har spelat en stor roll i utomhuspedagogik. Dahlgren & Szczepanski (1997) anser att filosofer såsom Sokrates, Platon och Aristoteles har haft en stor inverkan vad gäller utomhuspedagogik som ett steg i utbildning och forskning.

Aristoteles, 384-322 f.Kr. betraktas av Dahlgren & Szczepanski (a.a.) vara en av de viktigaste filosoferna inom ämnet utomhuspedagogik. Aristoteles var elev till Platon (427-347 f.Kr.) som i sin tur var elev till (Socrates 470-399 f.Kr.). Han sågs som Europas första biolog. Hans syn på naturen var holistisk och organisk, något som karakteriserar många av dagens reformpedagoger. Till skillnad från Platon som utgick från idévärlden knöt Aristoteles sina teorier till sinnen. Utomhuspedagogik kan knytas till Aristoteles då det baseras mycket på upplevelser som fås utav dina sinnen.

2.3 Skolgårdens historia

Ända sedan 1865 har Sveriges statliga myndigheter givit uppslag på hur en skolgård ska se ut. Det viktigaste för skolgården då var gårdens funktion för raster och gymnastik (Lundgren, 1996). Men ännu tidigare, redan år 1842, var skolträdgården fastslagen i folkskolestadgan att användas som en del i undervisningen för övning i trädgårdsskötsel (Bygghälsöförhållningarna, 1981). År 1920 förändrades förslagen för skolgårdar på det sätt att de även skulle inkludera skolbyggnader, lekplatser, skolträdgårdar och skolplanteringar, detta för att utvidga undervisningen samt få material i ämnena botanik, naturkunskap och hembygds kunskap (Lundgren, 1996).

Under 1930- och 40-talen kom skolgårdens gröna ytor att begränsas betydligt då delar av skolgården istället skulle bestå av hårda ytor. Dessa ytor var ämnade för lek och idrottsutövning (a.a.). Detta menar Lindholm (1995) beror på att allt präglades av andra världskriget som krävde lägre kostnader och därför fick skolan spara in. När ytterligare samhällsförändringar ägde rum och biltrafiken ökade i Sverige under 1950- och 60-talet skedde nya förändringar på skolgården. Dock inte mycket i form av gårdens utformning utan i placering av nya skolbyggnader där bilfria och rörelsefria områden prioriterades (Lundgren, 1996). Lindholm (1995) framhåller att de nya ekonomiska riktlinjerna som skolöverstyrelsen framarbetat under 1950-talet ytterligare påverkade skolgårdarnas utseende. I dessa anvisningar stod krav om vad en standardiserad skola i dessa dagar borde ha. Men utöver det som stod i anvisningarna utfördes inget, till exempel utomhusmiljöns gestaltning, för att klara de ekonomiska riktlinjerna. Lindholm (a.a.) fortsätter beskriva utvecklingen under 1970-talet. Forskningen behandlade hur viktig utemiljön är för barns utveckling. Detta gjorde att statliga bidrag utdelades för att förbättra utemiljön kring lekomyråden och bostadsområden. I slutet av 1970-talet kom även skolgårdarna med i diskussionen.

År 1979 framhöll Skolöverstyrelsen hur viktig utemiljön och skolgården är i undervisningssyfte. De menade att skolgården skulle kunna fungera som ett klassrum, men även fortsatt för skiftande rastverksamheter (Lundgren, 1996).

Skolgårdens betydelse och utformning har diskuterats fram till idag. Under 1990- talet hade Skolans uterum (se 3.7.5) en stor betydande roll i upprustningar av skolgårdar runt om i landet (Lundgren, 1996). Idag finns det fler organisationer som denna, Barnens Landskap (se 3.7.1), Gröna Skolgårdar (se 3.7.2), Håll Sverige Rent (se 3.7.3) och Kristianstads Naturskola (se 3.7.4) för att nämna några.

2.4 Skolgården och styrdokumentet

Lindholm (1995) visar på att kursplaner tillhörande Läroplan för grundskolan 1980 (Lgr80) samt *Skolhushandboken* tar upp att utformningen av skolan skall vara efter barnens behov, inte barnen efter skolans krav.

1990-talets skola innebar organisationsförändringar. Läroplanen (Lpo94) anger inga direkta, övergripande mål och direktiv för skolans form av arbetsmiljön. Den tar dock upp att elevernas kunskaper skall komma ur olika former.

”Kunskap är inget entydigt begrepp. Kunskap kommer till uttryck i olika former – såsom fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet – som förutsätter och samspelar med varandra. Skolans arbete måste inriktas på att ge utrymme för olika kunskapsformer och att skapa ett lärande där dessa former för den enskilda eleven balanseras och blir till en helhet.”

(Utbildningsdepartementet, 1994:8).

2.5 Människan i rörelse

Genom att använda sig av skolgården som ytterligare ett klassrum och läromiljö i skolan berikas den vanliga studiemiljön inomhus (Barnmiljörådet, 1980). Ett barn lär med hela kroppen, med alla sinnen, hela tiden och det är utomhus flest och starkast sinnesintryck ges, anser Olsson (1995). Även om skolgården ofta ses som ett frirum av eleverna så kan en plats skapas att söka kunskap utifrån utan att lägga beslag på utemiljön genom att inskränka den med vuxnas värderingar och regler (a.a).

2.5.1 Leken

Det är inte nog att, som det ofta är idag, sätta upp ett lekredskap och sedan kalla det för en lekplats. Barn har ett stort behov av att vara med om spännande saker och skapande lek. Leken är barnens egna sätt att undersöka tillvaron och lära sig att behärska den (Fredriksson, 1979). Lek och rörelse är så starkt förknippade med varandra i barnets värld att de närmast blir ett. I leken utövar barnen sitt rörelsebehov, ”de prövar sina kroppskrafter, experimenterar, gör nya erfarenheter, utforskar sin omgivning, lär sig samarbeta, få utlopp för sin fantasi och bearbeta upplevelser”. (Nilsson, 2003:10).

Olsson (1995) nämner Patrik Grahn som är landskapsarkitekt och baserar sitt arbete på miljöpsykologi. Han har genom åren genomfört flera undersökningar som berör hur barn påverkas av att vistas i gröna miljöer. Han har bland annat genomfört en jämförelse mellan en Ur & Skur förskola där pedagogerna arbetar efter att ägna sig åt utomhusundervisning och en nybyggd förskola i en innerstad, där utomhusmiljön är mycket påkostad med markstenar, skulpturer, planteringar och lekredskap.

I undersökningen upptäckte han att barnen i Ur & Skurs förskola utvecklades mer motoriskt och att deras fantasi var bättre än barnen i innerstadsmiljön. De lekte även mer och fler lekar samt att de gjorde många aktiviteter i grupp vilket tyder på att en bra utomhusmiljö stimulerar och inspirerar mer. Detta grundar Patrik Grahn på att miljön på Ur & Skur ger mer svängrum som gör att barnens lekar kan pågå under en längre tid utan att de blir störda av vuxna eller andra barn. Förskolan i innerstaden hade däremot en oskyddad miljö där barnen aldrig kunde vara ifred, samt att de lekredskap som fanns gjorde att stora grupper av barn sysselsatte sig på samma ställe vilket gör att alla barn inte kan sysselsätta sig samtidigt.

2.5.2 Naturen

Dagens skolgårdar förknippas ofta med asfalt, säger rektor Torkil Åkesson på Gunnesboskolan i Lund i Olssons (1995) observationer på skolgårdar. En viktig del i ett barns liv är att det får vistas på egen hand och utforska nya saker vilket är en omöjlig tanke på en skolgård bestående av asfalt. Människan är inte anpassad efter att leva i en stenlagd miljö utan grönska (Olsson, 1995), vilket beror på att hon har levt länge i naturmiljö och att hon därför är bättre förberedd för att fungera bra i naturen (Gunnarsson, 2003).

När mänskligheten nu har gått ifrån att bo i naturen och hamnat i ett stadslandskap bör vi ändå se till att barnen får med sig den genetiskt ärvda delen. Genom att barnen får lära och utforska i naturliga miljöer och göra egna iakttagelser av verkligheten får de en bättre uppfattning av hur verkligheten faktiskt är. Det finns ju inget bättre sätt att lära om verkligheten än i verkligheten själv (Barnmiljörådet, 1980).

”Ge barn gröna, växtrika gårdar och låt dem vara utomhus mer!” anser Margareta Söderström som utfört forskning på sjukfrånvaro hos dagisbarn. I hennes forskning visade det sig att barn på dagis hade färre sjukdagar när de tillbringat mer tid utomhus jämfört med de barn som hade varit inomhus (Nilsson, 2003:10).

2.5.3 Motorik

Ellneby (1991) beskriver motorik som en progression av rörelser som först börjar som reflexer för att efter hand bli medvetna rörelser. För att grov- och finmotoriken ska kunna utvecklas måste det ske i ett samspel med de olika perceptionsområden (varseblivning), vilket betyder att man uppfattar via sinnen syn, hörsel, känsel, lukt och smak. Dessa områden smälter samman och en bild skapas i vår hjärna som bidrar till att vi utför en handling. Hon fortsätter beskriva om motorikens progression ska fungera bör ett samspel mellan motoriken och de olika perceptionsområdena ske, vilket bäst uppnås genom barnets lek, nyfikenhet samt lusten att undersöka olika ting.

Att enbart ha inomhusundervisning hämmar elevernas utveckling hävdar Möllersten (1987) då eleverna inte får den möjlighet som de behöver för att stärka sina grov – och fin motoriska färdigheter. Han anser att eleverna hindras att verkliggöra sina idéer samt att de inte kan använda de material och redskap som finns utomhus.

Då barn får vara utomhus utvecklar de omedvetet sina motoriska färdigheter genom att de utforskar miljön runt omkring. De bland annat springer, kryper, hoppar, klättrar och kastar med mera utan att de tänker vad de gör (Fjörtoft, 2000).

2.6 Skolgårdens utformning

Olsson (1995) menar att dagens skolgårdar med stora asfaltsytor inte ger den positiva synen på utemiljön som det borde. Den ger istället ett sterilt och ointressant sådant. ”Skolgården är skolans ansikte utåt.” (a.a.:11). Miljöer för barn att leka på är oftast platser med färdiga, uppställda lekredskap som mest handlar om funktion. Redskap som dessa gör att leken är förutbestämd och talar om vad som ska göras där och lämnar inget åt barnens fantasi (a.a.). Barnen måste ges möjlighet att välja vad de vill syssla med. Barn är lyckligast om de får släpa runt på saker, gräva hål i marken, klättra i träd och konstruera nytt. Så har barn alltid varit och är, i hela världen. Vi måste ge dem både fria ytor att skapa på och ytor som vi kan planera tillsammans med dem (Insulander, 1976).

För en vuxen är det viktigt att naturen och landskapet är vackert, fint för ögat. Men för ett barn är naturen en plats för händelser. Ett barn ser skillnaderna i naturen under årstidernas växling som något fascinerande där träden släpper sina löv eller får nya knoppar på grenarna (Nilsson, 2003). För ett barn blir en buske en helt underbar koja (Olsson, 1995).

En skolgårds utformning bör vara utav den sort att barnen känner intresse av att vara ute och aktivera sig. Det är viktigt att eleverna kan begrunda den information som ges genom utomhusundervisning. ”Utomhuspedagogiken har en potential, som om den realiseras genom pedagogisk medvetenhet, kan gynna det meningsfulla lärandet.” (Dahlgren & Szczepanski 1997:40) Skolgården är ju en plats där eleverna *tvingas* vara. Skolgården måste därför utformas så att den passar alla elever på skolan från årskurs ett till årskurs nio. Och det självklara att se till är att vad alla dessa gemensamt behöver är platser för avskildhet och för möten (Olsson, 1995). Säljö (2000) menar att om en miljö för kommunikativa situationer skapas där lärandet görs tillgänglig för människor, fås en bättre behållning av de insikter som gjorts.

2.6.1 Den pedagogiska skolgårdens utformning

När skolans eldsjäl har börjat sätta ord på sina tankar och är beredd att lägga ner tid och energi, då är det dags att börja. Men Olsson (1995) menar att det inte är denna ensamma person som ska ha hela ansvaret för projektet. Desto fler personer som är inblandade i projektet, ju fler infallsvinklar och idéer finns representerade. Om det blir många inblandade kan det fördelaktigt bildas smågrupper som har olika ansvarsområden. Lpo94 säger att skolans huvuduppgift är att förmedla kunskaper och i samarbete med hemmen främja elevernas utveckling till ansvarsställande människor och samhällsmedlemmar. Fortsättningsvis visar Lpo94 att verksamheten i skolan skall verka för att främja respekten för vår gemensamma miljö (Utbildningsdepartementet, 1994). Det eleverna har varit med och byggt upp själv är något att vara stolt över och älska och det är också det de värnar om (Olsson, 1995).

Olsson (1995) menar att det viktigaste i uppbyggnaden av skolgården är att skapa en miljö för samtliga barn som lämnar plats där enskilda och samlade aktiviteter kan genomföras. Hon menar att inte förrän därefter bör utformningen planeras som en plats att söka kunskap utifrån. Nilsson (2003) instämmer om att en skolgård bör byggas upp med förutsättningar både för barns egen lek och i utbildningssyfte (a.a.). Viktigt är att i det här stadiet ta reda på vad barnen själv vill med sin skolgård. Ta reda på vad de vill göra på skolgården och inte vad de vill ha där. Genom att ta reda på vad eleverna känner för på redan befintliga platser ges en bra insikt om vad de tycker är bra respektive dåliga platser och vad det är de eftertraktar (Olsson, 1995). Barnens Landskap (se 3.7.3) har utformat ett sätt att göra detta på, ”*poängtavlan*” (se bilaga 2).

Åkerblom (1993) är förespråkare för skolträdgårdar men har även tankar om resten av skoltomten. De uttrycker att med hjälp av buskar, träd och häckar kan tomten delas in i mindre rum, gränser göras tydligare och lä skapas. Det nämns att en bra utemiljö ska ha plats för både värmande sol och svalkande skugga. Det ska finnas både större gräsmattor för springlekar och mindre, slutna rum för fantasilekar

Nilsson (2003) påvisar vilka av elevernas kunskaper som bör has i åtanke då en miljö för dem planeras. Det måste finnas platser där barnen bland annat kan få utlopp för sitt rörelsebehov i meningsfulla sammanhang, genomföra roll- och låtsaslekar och lära sig om naturen. Precis som Åkerblom (1993) tar han upp vilka olika förutsättningar en lekmiljö bör innefatta, nivåskillnader, lutningar, gömställen, buskar, träd, gräsytor, hårda och plana ytor och löst material som kastanjer, pinnar och sand.

Två barn trycker försiktigt ner varsitt frö i varsin kruka. De hoppas att inom en snar framtid få se resultat av sin handling. Och visst är det så. Det börjar gro och till slut slår knoppen ut och en vacker blomma visar sig. Så skulle en del i en utomhuslektion kunna se ut. Men att det ena barnet har väldiga svårigheter i skolan märks inte här. ”I växthuset gror den svage elevens frön precis lika bra som den duktiges.” (Olsson, 1995:52).

I Byggeforskningsrådets skrift (1981) visas det att det viktiga inte är att syfta till att få skolgården färdig så fort som möjligt, det pedagogiska värdet ligger i den ständiga processen. Enligt de tankarna får skolgården aldrig lov att bli helt färdig utan bör vara i ständig utveckling, vilket även Olsson (1995) tar upp som viktigt att ha i åtanke.

2.7 Organisationer

2.7.1 Barnens landskap

Stiftelsen Barnens Landskap arbetar för en bättre miljö för våra barn. Stiftelsen fungerar som en konsultverksamhet åt skolor och kommuner. Tillsammans med personal på skolan, elever och föräldrar sammanställer de önskemål för att kunna göra om skolgården. Även skötsel- och planeringsplaner hjälper de till med. Inför skolarbetet kan stiftelsen komma ut och hålla seminarier riktade mot dem som har hand om planeringen. (Barnens Landskap, 1997) Programmet kan också inriktas mer på skolgården som en pedagogisk resurs. (Barnens Landskap [www] Hämtat från <<http://www.barnenslandskap.com/consulting>>. 060501)

Barnens Landskap ser utemiljön som en betydelsefull del för barns utveckling. De menar att barnen dock inte självt kan vara ute i sin omgivning för att finna den inspirerande miljön. De är hänvisade till de platser som vuxna förser dem med. Därför är miljön på förskolan och skolan av stor betydelse för barnen då många timmar tillbringas här. Den tiden som barnen vistas utomhus i skolan ska inte enbart vara för att få frisk luft utan för att kunna upptäcka och känna i kontakt med djur och natur. Stiftelsen vill bryta upp asfalt för att skapa nya inspirerande och stimulerande miljöer för harmoniska, självständiga och kreativa individer. (Barnens Landskap, 1997)

2.7.2 Gröna skolgårdar

Gröna skolgårdar ingår i ett nätverk uppstartat av Naturskolan i Lund. Naturskolan finns till som en resurs för förskolor, grundskolor och gymnasieskolor i Lunds kommun för att hjälpa skolor med tips och idéer helt kostnadsfritt. De har även som huvudtanke att skolorna ska ta ut undervisningen till skolans utemiljö. (Naturskolan, *Gröna skolgårdar*. [www] Hämtat från <<http://www.naturskolan.lund.se/>> 060209)

Projektet Gröna skolgårdar startades år 1992. Huvudsyftet är att hjälpa skolor i Lunds kommun att förändra utseende och användningsområden och genom det omskapa inställningen av skolans utemiljö.

År 2005 fastställde Lunds utbildningspolitiska program att Gröna skolgårdar ska bidra till att: ”Skolgårdar ska utgöra en pedagogisk resurs och erbjuda naturupplevelser, visa på ekologiska samband samt ha utrymme för kreativa projekt. Utemiljön betraktas som ett kompletterande klassrum som stimulerar barns och ungdomars olika intressen och förmågor.” (Naturskolan, *Gröna skolgårdar. Sök medel.* [www] Hämtat från <<http://www.naturskolan.lund.se/>> 060209)

Skolor som vill ha hjälp genom Gröna skolgårdar kan söka bidrag två gånger per år. För att få bidraget beviljat krävs det att vissa villkor uppfylls.

- Både elever och personal ska vara aktiva i utformningen i projektet, även föräldrar som hjälper till ses som en positiv aspekt i sammanhanget.
- Har skolan fått bidrag vid tidigare tillfällen ska dessa redovisas i den ekonomiska kalkyl som görs vid ansökningen i vilken även rektorn ur egen budget ska avsätta lika mycket pengar som sökes.
- Medel godkänns inte om det är till förtillverkade leksaker.

Bedömningen av ansökan består även den av vissa villkor.

- Har skolan vid tidigare tillfällen upprustats skall en spridning av det nya finnas. Detta för att en uppföljning ska kunna göras. Även åtgärder som gör att utemiljön främjas går före handlingar som karakteriseras som underhåll av befintliga ting.

Det är viktigt att det handlar om utveckling av skolgården som gör miljön runt omkring rikare för eleverna. (Naturskolan, *Gröna skolgårdar. Sök medel.* [www] Hämtat från <<http://www.naturskolan.lund.se/>> 060209)

2.7.3 Håll Sverige Rent – Naturligt Vis och Grön Flagg

År 1962 användes Håll Sverige Rent loggan för första gången i samband med kampanjen ”Håll naturen ren” vilken lanserades på initiativ av Svenska Naturskyddsföreningen. Under följande årtionden har fler liknande kampanjer startats så som "Håll skärgården ren", "Ett renare samhälle", "Ren väggen" och "Rena strändernas år".

År 1990 startades utbildningsverksamheten NaturligtVis för pedagoger i skola och förskola. NaturligtVis anordnar utbildningar för kompetensutveckling av personal. Utbildningarna syftar till att gynna ett handlingsinriktat miljöarbete på skolan/förskolan, och att detta arbete ska ske tillsammans med eleverna. Gruppen som utbildas kan vara hela personalgruppen eller endast de som är nyckelpersoner inom verksamheten. NaturligtVis utbildningar är baserade på miljöinriktade värderingar, men innehåller också delvis problembaserat lärande och utomhuspedagogik. Utbildningen kan också formas efter önskemål från skolans sida, vilka kan vara hur utomhuspedagogik bedrivs, odlings- och skolgårdsarbeten, att tydliggöra kretsloppet eller liknande saker. (Håll Sverige Rent, *NaturligtVis – för personal i skola och förskola* [www]. Hämtat från <<http://www.hsr.se/sa/node.asp?node=36>> 060427)

Håll Sverige rent har också startat en miljöutmärkelse, Grön Flagg, anpassad för skolor och förskolor. Denna ska visa att skolan prioriterar ett handlingsinriktat arbete och verkar för en hållbar utveckling, i den dagliga verksamheten. För lov att ansöka om Grön Flagg krävs att skolan har utsett ett miljöråd som består av elever och personal, där eleverna ska ha en tydlig roll i miljörådets arbete anpassat efter deras förmåga. Inom förskolans verksamhet behöver inte barnen vara med, vanligt är här att föräldrar representerar. Därefter bestämmer skolan fem miljömål som ska vara väl förankrade hos alla på skolan. Miljömålen ska vara kopplade till ett av de fem teman som Grön Flagg har satt upp, kretslopp, vatten, skog, energi eller livsstil och hälsa. Det är viktigt att målen är konkreta så att de är möjliga att mäta. Därefter kan anmälan skickas in. Tidigast sex månader efter anmälan ska en rapport avläggas vilken ska innehålla: nådda mål, elevernas delaktighet och en friare rapport med elevtexter, teckningar och foton. Om skolan godkänns av Håll Sverige Rent, erhålls en flagga och ett certifikat, som behålls så länge skolan arbetar med miljöprojekt på samma sätt och blir godkända. (Håll Sverige Rent, *Grön Flagg* [www] Hämtat från <<http://www.hsr.se/sa/node.asp?node=40>> 060427.)

2.7.4 Kristianstads Naturskola

Kristianstads Naturskola startade 1989 av Karin och Ola Magntorn. Naturskolan i Kristianstad arbetar på ett handledande sätt med att konkretisera natur- och miljöundervisning utifrån ett utomhuspedagogiskt perspektiv. Detta görs genom att erbjuda pedagoger på skolor, allt ifrån förskola till vuxenutbildning, handledning, kurser och seminarier.

"Naturskolan är inte ett hus, utan det är arbetssättet som är naturskola. Personalen är den viktigaste resursen som sprider naturskolans arbetssätt. Elevernas egna upplevelser och sinnesintryck i naturen är grunden till ett aktivt lärande."

(Kristianstads Naturskola [www] Hämtat från <<http://www.buf.kristianstad.se/kick/not/>> 060509)

Naturskolan driver ett arbete med målet att stimulera till förändring och förnyelse av utemiljöerna runt de skolor och förskolor med vilka Naturskolan har anknytning till. Genom att träffas några gånger per år delas erfarenheter och genomförda projekt med de andra, så att även de kan genomföra liknande saker på sin skola.

En intention Naturskolan har är dels att hjälpa och råda personal och föräldrar i arbetet med att förändra utemiljön till en mer kreativ plats för lek, lärande och utveckling för barnen och eleverna. De vill även visa att enkla saker kan göras i utemiljön och att det kan göras med små medel. Skolorna kan även söka ekonomisk hjälp, max 10 000 kronor, hos Naturskolan för att kunna genomföra planerna, men dessa pengar får inte gå till ”färdig” utrustning.

Naturskolan menar att en kreativ och inspirerande utemiljö är ett outhärligt verktyg för att stimulera och uppmuntra barnen till lek, rörelse och upptäckarglädje men också till stillhet och lugn. Men det är även ett arbete för att förbättra fysiska och mentala hälsan både hos eleverna och hos pedagogerna. (Kristianstads Naturskola, *utemiljö*. [www] Hämtat från <<http://www.buf.kristianstad.se/kick/not/utemiljo/index.htm>>. 060509)

Naturskolan fungerar också som samordnare av olika projekt, t ex Grönare Utemiljö och Grön Flagg.

2.7.5 Skapande uterum - Skolans uterum

Det var Skolans uterum som startades 1992 som i sin tur 1998 påbörjade projektet Skapande uterum. Skapande uterum är ett kunskapscentrum som har utvecklats av Movium - centrum för stadens utemiljö vid SLU (Sveriges lantbruksuniversitet) som i sig startade 1980.

Främst vänder sig Skapande Uterum mot skolor och förskolor från hemsidan som en informationsbank och mötesplats för alla som vill göra något med utemiljön, men inte bara på skolor utan även på sikt vad gäller parker och bostadsområden. Det går inte att söka några bidrag hos Skapande uterum men de anordnar kurser och konferenser, då bland annat för de som arbetar inom skolans värld. Kurserna handlar om allt ifrån trädgårdsodling till att anordna uterum.

3. Beskrivning av fem skolgårdar

Skolorna följer ordning efter minst till mest ombyggd.

3.1 Mörrums skola

Mörrums skola är en F-6 skola i Karlshamns kommun med drygt 240 elever och skolan har i år sitt 40 års jubileum. Skolan består av tre olika enheter men all personal arbetar efter samma dokument och arbetsplaner. Att arbeta med olika inlärningsstilar och uppmuntra till fantasi och rörelse är en av skolans huvudtankar. Skolan arbetar även med att vara en hälsofrämjande skola och har i sin planering att erbjuda alla elever rörelse varje dag. Minst 30 minuter dagligen är obligatorisk rörelse vilket är upp till klassläraren att sätta in under dagen.

Att skapa en skola där både personal och elever mår bra såväl fysiskt, psykiskt och socialt är ett av de stora uppdragen på skolan och det görs genom arbete som främja hälsan. Att skapa en bra inlärningsmiljö är en av skolan främsta uppgifter. Via ett aktivt hälsofrämjande arbete stärks hälsan bland annat genom att ge alla elever de grundmotoriska färdigheter som behövs för en fungerande skola, då ett tydligt samband mellan hälsa och lärande finns. Även massage och avslappningsövningar ses som viktigt. (Mörrums skola [www] Hämtat från <www.utb.karlshamn.se>. 2006-04-28)

Skolan består av tre olika skolbyggnader plus en gymnastiksal byggda av tegel som gör att skolan ser ut som en traditionell skola. Inomhuslokalerna har dock renoverats med ny färg och nya möbler. Skolans uterum består till över 50 % av asfalt, men är en till ytan stor skola och resterande yta är en normalstor fotbollsplan, klippavsatser och en lekplats som har grus som underlag. Det är denna lekplats som är den ombyggda delen vilken är föremål för denna studie. Även två basketplaner och en handbollsplan finns men underlaget är där asfalt. Den enda grösytan som idag finns på skolan är en 50 meter lång grässlätt och en litet område med en gungställning på. Mörrums skola ligger centralt i Mörrum och närmiljön runt omkring består av villor och lägenhetsbyggnader, närmsta grönområde är cirka 10 minuters gångavstånd iväg.

Vi träffade fritidspedagogen Per Lundblad och förskolepedagogen/specialpedagogen Anna-Lena Briskog, den 28 april 2006 för intervjuer. När skolgården skulle få lekplatsen tillbyggt var Per Lundblad biträdande rektor och således inblandad i ombyggnationen 1994.

Anledningen till byggandet av lekplatsen var att ett fritidshem skulle flytta in i en av skolans lokaler. Anna – Lena Briskog har endast arbetat tre år på skolan men tillhör en av dem som vill bygga om skolgården mer.

Bild 1 Mörrums skolas tillbyggnad

Sen lekplatsen kom på plats har inga fler ombyggnationer gjorts men både Per Lundblad och Anna-Lena Briskog poängterar att skolgården har stor potential att byggas om. Det som främst skulle behövas idag är gräs eftersom så stora ytor av skolgården består av asfalt. Det hade blivit en mjukare miljö. Båda pedagogerna menar att bygga om skolgården både är dyrt och det krävs ett engagemang som idag inte finns bland personalen samt att skadegörelsen på skolan är stor.

Idag har alla pedagoger fått gå utbildning inom utomhuspedagogik berättar Anna-Lena Briskog men det används väldigt sällan, speciellt på de äldre stadierna.

3.2 Frostaskolan

Frostaskolan är en F-9 skola med 665 elever. Den är en av två F-9 skolor i Hörby kommun. Trygghet och ordning och reda är begrepp som präglar skolans anda. Skolan ligger på fem minuters gångavstånd från centrum och ungefär lika långt ifrån grönområden. Området kring skolan består enbart av villor.

Den äldsta skolbyggnaden är en gammal folkskola och de andra byggdes på 1940-talet. Skolans innemiljö har ett institutionaliserat utseende, korridorer och vitmålade tegelväggar, vilket nu har brutits med hjälp av färg på väggar och nya möbler. (Hörby skola [www] Hämtat från <www.horby.se>. 2006-94-28)

Vi träffade Claus-Göran Wodlin, rektor på skolan, den 2 maj 2006 för intervju. Det var på hans initiativ som skolan förändrades genom renovering av både skolgårds- och inomhusmiljö då han började som rektor på skolan 1995. Han ville uppnå en mjukare miljö genom att göra ”hörnen runda”.

Bild 2 Frostaskolans skolgårds kullar med lekredskap

Det är nu det som gjordes om 1995 på skolgården som präglar skolans utemiljö. Nio stora kullar har placerats på skolans stora asfaltplan just för att göra miljön mjukare, som rektor Claus-Göran Wodlin uttrycker det.

Kullarna blev nio till antalet för att representera de nio årskurserna. Kullarna är beklädda av gräs, buskar och träd. På dessa kullar har det även placerats lekredskap som torn med hängbroar, rutschkanor och stentrappor. Fortfarande består dock mycket av skolans utemiljö mellan byggnaderna av asfalt men mer i egenskap av små rum. Ett område som har gjorts om är just ett sådant rum. Ett schackrutigt stenparti har sedan tidigare funnits på skolan men flyttades till att utgöra centrum på en innergård mellan två hus. Här har en miljö av olika sorters sten byggts upp för ett intressant uttryck. En lekplats med gungor, rutschkana och diverse andra lekredskap är belägen på en av skolans ytterkanter. Intill detta finns en slänt av gräs. Skolan har en normalstor fotbollsplan med gräs som för tillfället är ur bruk då förskolans provisoriska lokaler upptar denna plats. Längs väggarna på varje byggnad på hela skolan finns spår av 1940-talet kvar, rabatter med buskar av olika arter. ”Det som skolan idag saknar är just gräs”, säger rektor Claus-Göran Wodlin.

Kullarna, som är anledningen till att skolan ingår i denna studie, byggdes upp i samband med att skolan skulle renoveras för ett modernare uttryck. En landskapsarkitekt var den som kom med förslaget vilket föll rektor Claus-Göran Wodlin i smaken. Kullarnas placering var ett sätt att göra en naturlig gräns mellan högstadiets och de lägre årskursernas byggnader. Arbetet med kullarna utfördes av en entreprenörsfirma som var specialiserade på utomhusmiljöer. Genom att först bryta upp asfalten där kullarna skulle förläggas och uppbyggnaden kunde ta sin start. Rivningsmaterial från renoveringen av husen fick utgöra grund för kullarnas form. Därefter fylldes det på med jord vari gräs, blomsterlökar, buskar och träd planterades efter det att lekredskapen och stora stenar hade fått sin utsatta plats.

Kullarna som har varit den stora satsningen med utemiljön används dock inte i undervisningen. Detta kan bero på att ett stort grönområde ligger på gångavstånd från skolan och har erbjuds en större flora och fauna än vad kullarna ger. Däremot leker många barn på kullarna på sommartid och ungdomarna i de högre årskurserna sitter och umgås på de bänkar som är utplacerade på en del av kullarnas toppar.

3.3 Parkskolan

Parkskolan är en F-5 skola som ligger i de centrala delarna av Kristianstad. Skolans byggnader är från 1944 vilket gör skolans historia till 62 år gammal. Antalet skolelever uppgår idag till cirka 150 stycken men med 5 verksamma förskolor uppgår elevantalen till cirka 200 stycken.

Vi träffade Johan Rönndahl, klasslärare i en skolår tre med svenska och samhällsorienterade ämnen med inriktning på engelska i utbildningen för intervju den 4 maj 2006. Johan Rönndahl har varit verksam på skolan sedan höstterminen 1998. Han berättade att Parkskolan ser hälsan som mycket viktig och arbetar efter att elevernas hälsa ska vara så bra som möjligt. Genom att ha mycket fysisk aktivitet hoppas skolan uppnå detta. De har något som de kallar extra rörelse en gång i veckan, detta för att eleverna ska få röra sig mer än vanligt. Förutom en god hälsa arbetar skolan mycket för att eleverna ska känna sig trygga och trivas.

Ombyggnaden av skolgården har gjorts i omgångar, den första för 10 år sedan då en kulle gjordes. För fyra år sedan gjordes stora förändringar. Johan Rönndahl berättar att det hela började med att föräldraföreningen ville bygga om då de tyckte det var för mycket asfalt på skolgården. Eleverna på skolan hade viljan att använda sin skolgård men möjligheterna var begränsade. Under tiden stod skolan på Kristianstad kommuns renoveringslista och fick en budget på 13 miljoner kronor som skulle användas för både ombyggnad invändigt och utomhus. Tillsammans med tekniska avdelningen på kommunen arbetade personal och föräldrar tillsammans med ritningar på hur det skulle kunna se ut. Därefter började arbetet som utfördes av entreprenörer.

Bild 3 Lekredskap på Parkskolans skolgård

Vad som ville tillsättas till skolgården var framförallt fler och bättre lekredskap. Det som gjordes på skolgården var två gungställningar, två klätterställningar, två grillplatser, fotbollsplan, basketplan, hinderbana, kompisgunga samt bänkar, både med och utan tak.

Parkskolan har lämnat in ansökan att få skolan Grön flagg certifierad för att ytterligare kunna bättre på sitt hälsofrämjande tankesätt.

3.4 Everöds skola

Everöds skola är en F-5 skola med cirka 90 elever. Skolan byggdes på 1950-talet. Skolan ingår i Kristianstads kommun och ligger i de sydvästra delarna av Kristianstad. Skolan ligger cirka en mil utanför Kristianstad mitt inne i byn Everöd. Miljön runt skolan är blandad, på framsidan finns en väg samt bostadsvillor medan delar av baksidan består av skog och ett vattendrag. Skolan har ingen skriven inriktning utan beskriver sig som en skog- och natur skola.

Bild 4 Everöds skolas framsida

Bild 5 Everöds skolgårds tysta gång

Den 26 april 2006 träffade vi förskolepedagog Pia Hartman, som arbetat på skolan i 11 år, för intervju. Hon berättar att skolgården började byggas om våren 2005 på föräldraföreningens initiativ. Eleverna hade länge velat ha en roligare skolgård, men trots ansökan tilldelades skolan inga pengar från kommunen. Syftet med att göra om skolgården var att eleverna skulle stimuleras till rörelse och fantasi, men även få en bättre miljö över lag. Pedagogerna ville ha en skolgård som fungerade för eleverna på rasterna, men som kunde nyttjas för utomhusundervisning. Även under ombyggnaden av skolgården utnyttjades den i undervisning efter vad som gjordes om, olika teman knöts till de aktiviteter som utfördes, till exempel målning och kryddlära.

Pia Hartman fortsätter berätta att den finansiella hjälpen fick skolan av Naturskolan i Kristianstad (se 3.7.4). Med hjälp av idéer från landskapsarkitekten Gareth Lewis från Barnens Landskap (se 3.7.1) byggdes skolgården om. Det gjordes också en film, "7 steg till en bättre skolgård" (www.barnenslandskap.com/article/7-steg-till-en-bra-skolgard), som baseras på den ombyggnad som gjordes på Everöds skola.

Skolgården är inte färdig ännu, men arbetet står just nu stilla på grund av besparingar och omorganisation av skolans verksamhet, så när nästa ombyggnad sker är det ingen som vet förtäljer Pia Hartman.

3.5 Österslövs skola

Österslövs skola är en F-2 skola som är mer än 60 år gammal och som tillhör Kristianstads kommun. Österlövs skola tillhör skolorna i Kristianstads nordöstra del. Elevantalet är inte så högt då det endast finns tre barnklasser på skolan. (Österlövs skola [www] Hämtat från <www.buf.kristianstad.se/grundskola/omr2.shtml>. 2006-04-28)

Skolan ligger cirka en mil utanför Kristianstad i ett naturskönt område med närhet till ängar, skog och en sjö. Just miljön är något som personalen värnar mycket om och skolan har nyligen blivit utnämnd till Grön Flagg och miljöskola.

Den 26 april 2006 träffade vi Lise-Lotte Bondesson på Österlövs skola för en intervju. Hon berättar att hon tog sin fritidspedagogsexamen för 13 år sedan och har nu varit verksam på skolan i fem år. Trots enbart fem år på skolan berättar hon att ombyggnaden av skolgården började 1991 då skolan skulle förändras. Det första som gjordes var en större backe, en äng med stenar som barnen kunde vara och leka på. För att kunna bedriva utomhusundervisning byggdes ett stort lusthus som kalls *rotundan*. Det planterades även träd och buskar som främst var ämnade till naturundervisningen.

Bild 6 Rotundan på Österslövs skolgård

Bild 7 Österslövs skolgårds hinderbana

Skolan har en mycket drivande personal och en föräldraförening som aktiv och villig att hjälpa till. Genom detta kom skolgården att förändras ännu mer. År 1996 kontaktades landskapsarkitekten Gareth Lewis i Lund som var med och startade upp projektet Gröna Skolgårdar (se 3.7.2) i Lund 1992. Skolan sökte bidrag hos Håll Sverige Rent (se 3.7.3) och fick genom den organisationen bidrag för utbyggnad av skolgården.

Skolan ville få bort alla färdiga leksaker och istället ersätta dem med stubbar och stenar som barnen kan hoppa och skutta på och hellre naturmark istället för välklippt gräs. På naturmarken gjordes en damm som idag används som grodyngelodling. Övrigt på skolgården finns stilla promenaden, hinderbana, byggplats, båtkyrkogård, utomhusscen, labyrinter, bandyrink och elevernas egna byggnationer där de fritt har fått använda sin fantasi. För att ombyggnaden skulle kunna genomföras gjordes ritningar som personal, föräldrar och kommunens tekniska avdelning var inblandade i. Senare anordnades temadagar och familjeträffar där personal, föräldrar och kanske viktigast av allt eleverna fick vara med och skapa. Lise-Lotte poängterar att skolgården är under ständig förändring.

4. Metod

4.1 Källstudier

Litteratur till studien eftersöktes på diverse bibliotek i Blekinge och Skåne. Fakta i form av artiklar och andra publikationer söktes genom sökmotorn <http://www.google.se>. Data om de besökta skolorna har nåtts genom deras respektive hemsidor på Internet, samt via respondenternas intervjusvar. Detta gäller samtliga skolor förutom Everöds skola och Parkskolan eftersom deras hemsidor ännu inte är fullständiga. Därför har data om skolorna enbart kommit genom respondentens intervjusvar.

4.2 Kvalitativ intervju

Att göra en kvalitativ undersökning i form av intervjuer bedömdes ge en möjlig uppfattning av olika pedagogers uppfattning och olika skolors sätt att hantera en önskan om ny skolgårdsmiljö. Anledningen till att välja intervjuer som datainsamlingsmetod var att genom en sådan undersökning ansågs möjligheterna större att, i jämförelse med enkäter, införskaffa det resultat som framkommer bättre genom personliga kontakter. Semistrukturerade intervjuer valdes då det ansågs viktigt att den intervjuade skulle ha möjligheten att svara på frågor på ett fritt sätt.

De delar av informationen om hur skolornas ombyggnad har skett, från förslag till beslut till färdigställande, kunde ha införskaffats genom att gå till dokument. Detta valdes bort då den personliga kontakten med informanterna sågs som mer fördelaktigt för oss personligen. Detta gav oss möjlighet att träffa pedagoger på fältet med erfarenhet från vår studies innehåll.

Kvale (1997) ser intervjun som en viktig och givande metod inom kvalitativ forskning. Med att genomföra en kvalitativ undersökning bedömdes datan, precis som Kvale (a.a) nämner, uppnå en mer precis kvalitet. En möjlighet gavs därav att bryta ner svaren i beståndsdelar för att få fram den information som för studien anses adekvat. Kvale (a.a) menar att det är svårt att nå samma exakta information genom en kvantitativ forskning då datan av en enkätundersökning kan bli för bred och omfattande.

Jacobsen (1993) ser intervjun som en kommunikation mellan tre personer, intervjuaren, respondenten samt åskådaren. En intervju ska få fram kunskap, upplevelser, erfarenheter, åsikter, attityder och värderingar. Detta stärks av Denscombe (2000). Intervju som metod är mer än bara ett samtal. Du för som intervjuare med dig en rad tankar och antaganden som normalt inte tas upp i ett vanligt samtal.

Denscombe (2000) beskriver att det är du som forskare som bestämmer intervjuens utformning och sätter dagordningen. Det är viktigt att komma väl förberedd till intervjun. Under intervjun ska utarbetade frågor diskuteras eftersom intervjuaren samtidigt ska föra protokoll. Att intervjua är enligt Denscombe (a.a) en metod som inte kräver någon större teknik och utrustning, ett anteckningsblock och möjligen en bärbar bandspelare är nog. Däremot är det viktigt att du som intervjuare har den sociala färdigheten att föra en diskussion.

Som nämnts innan valdes semistrukturerade intervjuer för att den intervjuade skulle få möjlighet att på ett öppet sätt svara på frågorna. Enligt Denscombe (a.a.) skiljer sig semistrukturerade intervjuer från strukturerade på punkten att forskaren vid strukturerade intervjuer är bunden till frågor som näst intill kan ses som ett frågeformulär mellan två personer, intervjuaren och respondenten. Detta gör att intervjun då närmast kan ses som en kvantitativ undersökning. Vid en semistrukturerad intervju är villkoren nästan samma men forskaren är inte bunden till frågornas följd samt att den intervjuade tillåts att utveckla sina svar, tankar och synpunkter.

Både Denscombe (2000), Jacobsen (1993) och Kvaales (1997), beskrivningar överensstämmer med vårt eget syfte och utgångspunkter. Genom att ha specificerade frågor, men att ändå låta respondenten få frihet i sina svar, gjorde det möjligt att följa upp om detta ansågs viktigt. Frågorna utformades så de intervjuade förstod meningen med frågan tydligt. En enkät bedömdes ha gjort undersökningen alltför begränsad både i frågorna och i den data som insamlats. Frågorna som ställdes var precisa men ändå öppna, för ett friare svar. Respondenten fick själv komma in på mer förklarande svar. Intervjufrågorna framställs i intervjuguiden (se bilaga 1).

Frågorna formulerades genom tre huvudfrågor (se 1.3) som anspelar på arbetes syfte. Utgångspunkt då dessa formulerades togs från Patel & Davidson (2003). De anser att genom att undvika långa frågor, ledande frågor, negationer, dubbelfrågor, förutsättande frågor och

”varför?”-frågor undvikes intervjuarens ledning. Däremot användes ”varför?”-frågor vid uppföljning av svar. Vid formuleringarna av frågorna lades tid vid språket då det ansågs viktigt att innehållet och betydelsen når fram på ett tydligt sett.

”För att lyckas med den kvalitativa intervjun bör intervjuaren hjälpa intervjupersonen att i samtalet bygga upp ett meningsfullt och sammanhängande resonemang om det studerade fenomenet. Givetvis ska inte intervjuaren konstruera ett sammanhängande resonemang åt den intervjuade...” (Patel & Davidson 2003:78)

4.3 Genomförande

I början av studien kontaktades landskapsarkitekten Gareth Lewis via telefon. Han var med och startade upp projektet Gröna Skolgårdar (se 3.7.2) i Lund under 1990-talet. Han visade intresse av studien och efter kontinuerlig kontakt bestämdes ett möte till den 25 april 2006. Syftet med studien beskrevs och han nämnde skolgårdar som han varit med och utformat och som han ansåg som bra informanter till undersökningen.

Dessa skolor kontaktades även de via telefon och upplystes om att det fanns intresse för ett besök på skolan och intervju med personer som varit engagerade i skolgårdsarbetet. De personer som kontaktades därefter på skolorna var alla intresserade av att ställa upp på intervjuer då deras skolor ansågs vara relevanta objekt för undersökningen.

Efter råd av Gareth Lewis kontaktades och senare också besöktes, Everöds skola och Österlövs skola i Kristianstads kommun. Förutom dessa skolor kontaktades Mörrums skola i Blekinge och Parkskolan i Kristianstad, där VFU genomförts genom Högskolan Kristianstad vårterminen 2006. Frostaskolan belägen i Hörby kommun var av intresse då vetskap om ombyggnad fanns. Efter varje intervju avslutades besöket med fotografering av skolgården.

Samtliga intervjuer utfördes under april och maj månad år 2006 och tog i genomsnitt en halvtimme per intervju att genomföra. För att all data skulle uppfattas inspelades intervjuerna på band samtidigt som anteckningar fördes.

Intervjuerna börjades med en genomgång om hur frågorna lagts upp så den intervjuade var införstådd i vad som komma skulle. Vi förklarade att vi inte aktivt skulle delta i intervjun

eftersom vi inte ville hjälpa pedagogerna att formulera sina svar. Endast frågorna och enstaka inlägg gjordes. I övrigt hade pedagogerna fritt att tala.

Under hela arbetet med studien har vi varit noga med de etiska aspekter som funnits och hänvisar till Kvale (1997). Innan intervjuernas början tillfrågades respondenterna och rektorerna ifall deras och skolans namn fick användas i studien, och fick godkännande till det. De informerades även om rätten att avbryta intervjun eller avstå från att svara på frågor. Genom detta tas hänsyn till respondenternas rätt att vara konfidentiella. Samtliga frågor som gjordes tänktes noga igenom så ingen av respondenterna skulle känna sig ofrivilliga att svara.

4.4 Undersökningsgrupp

Totalt valdes fem olika skolor ut i undersökningen. Dessa valdes utifrån att skolorna har på olika sätt genomfört en renovering av sin skolgård. Skolorna är också utvalda så att det finns både skolor i staden, byn och på landet med för att förhoppningsvis kunna visa på olika sätt att genomföra ombyggnad på. Den totala intervjugruppens storlek hamnade på sex personer. Vår förhoppning var från början tio personer eftersom vi ville intervjua två pedagoger på varje skola men efter övervägande valdes endast de på skolan nu mest engagerade personerna, vilket hamnade på en person per skola förutom på en skola då vi intervjuade två personer.

Vi utgick inte efter vilka stadier eller ämnen pedagogerna undervisade i utan ville intervjua de personer som har haft något med ombyggnaden att göra, de som var mer eller mindre eldsjälar i projektet. Samtliga pedagoger som intervjuades arbetar på skolor med elever inom skolåren F-9. De skolor som involveras i undersökningen har olika profiler, vilka nämns i beskrivning av skolorna.

Pedagogernas inriktning varierade från, förskolelärare, fritidspedagog, ämneslärare och specialpedagog. Även en rektor, med mellanstadieläraryr utbildning i grunden, deltog i intervju. Totalt intervjuades tre kvinnor och tre män.

4.5 Bearbetning av intervju

Vid bearbetning av analysen av resultaten följdes råd och principer för analys från föreläsningen av analysmetoder vid kvalitativa undersökningar vid Högskolan Kristianstad (Rosenqvist, 2006). Kvale (1997) och Lantz (1993) och dess riktlinjer har varit till stor hjälp vid analysarbetet av intervjuerna.

De inspelade intervjuerna lyssnades av och transkriberades över till papper. Därefter sammanfattades pedagogernas svar på de olika frågorna (se bilaga 1) som ställdes. Vidare indelades innehållet ytterligare en gång i olika teman/grupper, liknade det sätt som Kvale (1997) nämner som en form av analys, meningskoncentrering. Genom detta kunde svaren tolkas så som om respondenternas svar uttrycker något utöver svaren på frågorna som kunde vara av stor vikt till studien.

5. Resultat

När analys hade gjorts upptäcktes vissa gemensamma nämnare, något som nämnts av flera respondenter även om svaren var mer eller mindre lika eller olika, som har bildat åtta kategorier.

- Syfte med ombyggnad
- Personers medverkan i processen
- Pengar styr
- Ökad ansvarskänsla
- Skolgård att användas i undervisningen
- Aktivare elever
- Mindre konflikter
- Nuvarande planer

Varje stycke börjar med en hänvisning till tidigare i studien upptagen litteratur. Därefter följer intervjusvar i samma ordning som i tidigare avsnitt, för att läsaren ska kunna följa respondenternas svar på ett effektivt sätt. Text som markeras med citattecken är respondentens direkta formuleringar. Svar som inte är markerade med citattecken är en sammanställning av respondenternas svar. Data som ansetts vara irrelevant i studien har tagits bort.

5.1 Syfte med ombyggnad

Skolgården ska inte bara vara till för rastlek är utan även för pedagogiska aktiviteter som gynnar meningsfullt lärande menar Dahlgren & Szczepanski (1997). De menar även att skolgården bör utformas på det sätt att eleverna känner intresse av att vara på den och aktivera sig. Enligt Insulander (1976) måste skolgården utformas så att det både finns fria ytor för eleverna att skapa själv på och platser där pedagog och elev planerar tillsammans. Ofta är miljöer för barn, att leka på, färdiga redskap där leken blir förutbestämd som inte ger frihet åt barnens fantasi (Olsson, 1995). Att vara på skolgården i en varierad utomhusmiljö bidrar till elevernas motoriska utveckling menar både Fjörtoft (2000) och Möllersten (1987). Patrik Granh, som tas upp av Olsson (1995), har upptäckt att barn som vistas i gröna utomhusmiljöer utvecklas mer motoriskt än de barn som är elever på stadsskolor där miljön är mer steril.

Mörrums skola hade som enda syfte till sin skolgårdsbyggnation att fritidsverksamheten skulle få en bättre lekplats än vad som existerade. Resultaten blev en 5*20 meter stor lekplats med diverse lekredskap där underlaget är grus.

Frostaskolan ville få bort stora delar av de hårdtytor som skolgården bestod av samtidigt som vissa delar av dessa dock ville behållas. Målet var att mjuka ner verksamheten och att göra en naturlig gräns mellan de lägre åldrarnas skolår och de äldre. Ombyggnationen blev ett sätt att göra detta på, istället för att styra undan med regelsystem.

Genom att det på kullarna placerades lekredskap och annan utrustning och att de planterades fulla för blivande grönska formades en naturskön miljö, som en avgränsning. Även att göra ett rum som kan användas för undervisning på vår- och höst ingick i planerna.

”... vi skulle göra en mjukare utemiljö, rundare. Den skulle inte vara så fyrkantigt och pojkaktigt. /.../ Så kom idén att göra kullarna. Kullarna skulle symbolisera årskurserna.”
(Claus-Göran Wodlin, rektor på Frostaskolan).

Lekredskap var det som Parkskolan ville ha mer av på sin skolgård. Eleverna hade viljan att använda skolgården men på grund av begränsat antal saker att göra utomhus fanns ej möjligheterna.

Everöds skola har naturen ett stenkast bort men pedagogerna ville inte vara tvungna att gå iväg då undervisning utomhus ska ske. Ombyggnaden av skolgården var av syfte att få en annorlunda skolgård. En skolgård där eleverna är aktiva på rasterna men som även går att använda i undervisning.

Skolgårdens ombyggnad på Österlövs skola kom till då delar av skolbyggnader målades om. Det var framför allt personalen på skolan som ville ha platser för utomhusundervisning, då inomhusverksamhet dominerade dagarna.

”Vi hade mycket lektioner inomhus där man sitter och mäter, hur lång är skolgården?, och gör det inne och insåg att, nej, vi måste vara ute mer. Och inte bara gå ut med matteboken utan också ha lektioner helt och hållet ute. /.../ Ibland behöver man en ordentlig sittplats för att vara ute också, man behöver tak över huvudet.”
(Lise-Lotte Bondesson, pedagog på Österlövs skola).

5.2 Personers medverkan i processen

Det är inte en enda person som ska bära ansvaret för en skolgårds ombyggnad. Olsson (1995) menar att idéer och infallsvinklar skapas bättre ju fler personer som är inblandade i projektet. Lpo94 (Utbildningsdepartementet, 1994) säger att föräldrasamverkan för att förmedla kunskap är en av skolans huvuduppgifter samt att skolan ska samverka med hemmen i främjandet av barnens utveckling. Projektet Gröna Skolgårdar (se 3.7.2) anser att det är positivt om föräldrar medverkar till skolans utveckling.

Elevernas medverkan i planeringsarbetet och skapandet av skolgården är viktigt för att eleverna ska trivas. Genom att de får uttrycka sina känslor om vad som redan är befintligt på skolgården och om vad de vill ha till den, blir det deras skolgård, anser Olsson (1995).

Mörrums skola har *Aktiva föräldragruppen* som har viljan till att göra om på skolgården mer för en aktivare miljö, men som inte får igenom detta hos kommunen. Mörrums skola planerade ändringar som gjordes genom att ritningar skickades från kommunens arkitekt till föräldraråd och personal där en gemensam plan sedan sattes till verk. Skolgården byggdes om av entreprenörer.

Frostaskolan hade tvärt om mot inte aktiva föräldrar med i arbetet vid ombyggnationen. Här möttes kraftigt motstånd till att skolgården skulle göras på utsatt vis eftersom det ansågs bli skitigare och att kullarna inte skulle fungera på ett bra sätt. På Frostaskolan var det en landskapsarkitekt som, i samråd med rektorn, bestämde hur skolgården skulle utformas. När detta var gjort gick arbetet över till entreprenörskap med specialisering på utomhusmiljöer.

På Parkskolan var det *Föräldrarådet* som tog upp frågan. Men här var det inte de som tog det slutgiltiga beslutet om en ombyggnad. Elever lämnade genom klassråd sina förslag till elevrådet som i samråd med rektor och föräldrarådet gjorde ritningar på skolgården tillsammans med kommunens arkitekt. Ombyggnaden gjordes av kommunens inhyrda entreprenörer.

Everöds skola och Österslövs skola har båda aktiva föräldraföreningar som har varit de drivande krafterna i bidragssökande och byggfrågor. Det är de som har lagt ner tid och energi på att skolan skulle få sin ”nya” skolgård. På Everöds skola har även andra föräldrar utanför föräldraföreningen bidragit med pengar och arbetskraft.

”Det vi har gjort, har vi gjort med föräldrars hjälp väldigt mycket Dom har varit här och grejat.”
(Pia Hartman, pedagog på Everöds skola).

På Everöds skola var det eleverna som tog tag i att undersöka vad som kunde göras med skolgården. De tillsammans med pedagoger åkte till skolor, däribland Österslövs skola, för att dokumentera genom fotografering, saker som fanns på den skolgården som också de ville ha på sin skolgård.

Efter detta visades bilderna upp i samtliga klasser och eleverna fick komma med egna förslag. Föräldraföreningen var de som sammanställde alla önskemål som sedan, tillsammans med personalen på skolan, bestämde hur allt skulle genomföras. Förankringar till ombyggnaden gjordes i kommunen och därefter söktes bidrag. Personal, föräldrar och elever arbetade under en ”jobbarhelg” med att färdigställa den nya skolgården.

Då personalen på Österslövs skola länge velat ha mer skolgård togs hjälp av föräldraföreningen till att planera detta, tillsammans med landskapsarkitekten Gareth Lewis. Skolan började med att göra fotbollsplan, löparbana och hoppgröp tillsammans med föräldrar och kommunen, för att detta var saker som ”skulle” finnas. Därefter genomfördes ”fixarkvällar” tillsammans med föräldrar och elever där fortlöpande arbete med skolgårdsförändringar än idag anordnas.

5.3 Pengarna styr

På olika sätt kan skolorna få hjälp med pengar till att göra om på sin skolgård. Det kan sökas pengar hos olika organisationer som Gröna Skolgårdar (se 3.7.2), Håll Sverige Rent (se 3.7.3) och Kristianstads Naturskola (se 3.7.4) men även kommunstyrelsen avsätter ekonomiska medel för diverse renoveringar.

Då Mörrums skola genomförde ombyggnad av skolgården, var detta på grund av att kommunen tog beslut om att det skulle göras tillbygge för fritidsverksamhet. Därför skulle skolgården också göras om. Då mottogs pengar för ombyggnad som skulle vara till ombyggnad både av lokaler inne och till utemiljön. Skolan sökte dock inga bidrag från andra håll.

Frostaskolan fick sina pengar från kommunens utskott, Barn och utbildningsnämnden (Bun), där ett konto är avsatt med pengar från kommunstyrelsen för ombyggnation av inne- och utemiljö. Eftersom dessa ekonomiska tillgångar fanns behövdes inte några övriga bidrag sökas.

Byggnationen på Parkskolan blev av för att skolan hade hamnat på kommunens lista där pengar delades ut för renovering. Skolan fick en budget som skulle inkludera både in- och utvändigt renovering. Inga övriga bidrag söktes.

”Jag kan nog tänka mig att om vi inte hade hamnat på den listan så att vi skulle få renoverat här så hade vi inte fått ombyggt skolgården heller. Det kostar rätt mycket pengar.”

(Johan Rönndahl, pedagog på Parkskolan).

På flera olika sätt har Everöds skola försökt få till möjligheten, på det ekonomiska planet, för en ombyggnad. Kommunen har ibland haft överblivna pengar i skolbudgeten som har getts i bidrag till behövande skolor för att förändra skolans miljö. Då kommunen ansett att Everöds skola inte behövt detta har de fått söka bidrag på andra håll.

”... och där kommer naturskolan in. Och dom har ju varit med och sponsrat detta allra mest kan man säga. Dom, föräldraföreningen och skolan tillsammans har lagt ihop lite pengar var plus att vi har haft mycket kontakter/.../ så det är mycket vi har fått gratis eller för en mindre penning”.

(Pia Hartman, pedagog på Everöds skola).

Lise-Lotte Bondesson, från Österslövs skola, berättar att det var Marianne Johansson tillsammans Rolf Nilsson, de pedagoger som brann för utemiljön vid ombyggnadstillfället, som la ner mycket tid och kraft på att söka ekonomisk hjälp. Ekonomiska medel söktes från Håll Sverige Rent (se 3.7.3, Kristianstads Naturskola (se 3.7.4) och Skolans Uterum (se 3.7.5), vilka alla beviljades. Här erhöles bidrag i olika omgångar för att införskaffa allt byggmaterial. Det som har planterats på skolgården har blivit tillskänkt, vilket visar på att allt inte behöver kosta så mycket. Skolan har själv inte satt av några pengar alls.

5.4 Ökad ansvarskänsla

Skolan ska verka för att främja respekten för vår gemensamma miljö syftar Lpo94 till. Här finns även att läsa att skolans huvuduppgift är att främja elevernas utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar. Olsson (1995) menar också att stolthet och värnande är en känsla du får om du varit med och byggt upp något själv.

På Mörrums skola har man inte gjort om så mycket på grund av skadegörelse. Men Per Lundblad ser en möjlig lösning på det problemet.

”Jag tror att vi kan göra skolgården mycket bättre men att man får ungarna mer aktiva i det. Kanske de äldre barnen kan komma hit och jobba, för det är oftast dom som håller på med skadegörelse på kvällarna./.../ Då kanske man kan få undan den här meningslösa förstörelsen som vi har på kvällarna. Ökad ansvarskänsla.”

(Per Lundblad, pedagog på Mörrums skola).

Eleverna på Frostaskolan hade inget med ombyggnationen att göra. Rektor Claus-Göran Wodlin nämnde inget om att elevernas deltagande skulle göra att ansvarskänslan ökar.

På Parkskolan var eleverna inte med i det slutliga arbetet för att göra vid skolgården. Efter ombyggnad har Johan Rönndahl sett förändringar i elevernas beteende mot skolans och skolgårdens miljö.

”...det känns lite grann som att eleverna tar lite ansvar för sin utemiljö också, är det något som gått sönder så säger dom till snabbt./.../ I och med det blev nytt och fint är det mycket lättare att få dem att ta ansvar för att det ska fortsätta vara fint.”

(Johan Rönndahl, pedagog på Parkskolan).

På Everöds skola har eleverna haft en stor del i arbetet med att göra om skolgården. De har haft del både i planeringsstadiet och då allt skulle hamna på rätt plats på ”jobbarhelgen”.

”Det var jättemycket jobb och barnen var, dom planterade här ute och grejade, var väldigt med på detta. Och det tror jag är A och O, att dom som ska använda det har varit med så mycket. Både från planeringsstadiet till att sätta buskarna här ute och målar och grejar./.../Därför då känner dom ansvar för detta. Detta är vårt!.../ Det har ju varit lite förstörelse, tyvärr. /.../och då blir dom jättebesvikna. Dom hade varit och klippt manen på hästarna. Varför har dom gjort så här? Den som var så fin? Och man känner att så här ska i alla fall jag aldrig göra. Och man hoppas ju att man någonstans har sått ett litet frö om att vara rädd om saker. Så att ju mer delaktig man är i detta, desto mer rädd där man om det hela.”

(Pia Hartman, pedagog på Everöds skola).

Eleverna på Österslövs skola har stor del i vad som händer med skolgården. Genom att eleverna fått önska saker dom vill ha gjorda eller tillförda till skolgården blir dom delaktiga. Och de saker som är möjliga att genomdriva och färdigställa försöks det också göras så med.

”Då blir det så konkret för dem att det är deras skolgård. Och det är dom som har önskat eller att det till och med är dom som har gjort det. Och då blir man nog mer rädd om det.”

(Lise-Lotte Bondesson, pedagog på Österslövs skola).

5.5 Skolgård att användas i undervisningen

Redan år 1842 var skolträdgården fastställd att användas i undervisningen (Bygghälsöföreläsningsrådet, 1981). År 1920 ansågs skolan ha för avsikt att använda skolgården i undervisning för att få material till botanik, naturkunskap och hembygdskunskap. Skolöverstyrelsen framhöll 1979 att utemiljön och skolgården är viktig i undervisningssyfte och att skolgården skulle fungera som ett klassrum (Lundgren, 1996). Lpo94 ger inga konkreta direktiv på att skolgården ska användas i undervisningen men pekar på att elever ska få kunskap uttryckt i olika former (Utbildningsdepartementet, 1994). Ett annat sätt att se på skolgården som resurs i undervisningen är, som Möllersten (1987) hävdar, att enbart ha inomhusundervisning hämmar elevernas motoriska utveckling, vilket också stärks av Olsson (1995). Hon anser att barn lär med hela kroppen, delvis alla sinnen, och utomhus är den plats där flest och starkast sinnesintryck ges. Dahlgren & Szczepanski (1997) menar att utomhuspedagogik, om den är pedagogisk medveten, kan gynna det meningsfulla lärandet.

Med den hälso- och rörelseinriktning Mörrums skola har så är 30 minuter dagligen avsatt för extra rörelse. Dessa minuter är pedagogens att själv bruka inom valfritt ämne och den tas då ofta ut på skolgården. Flera pedagoger på skolan har utbildning i utomhuspedagogik men det anses inte nyttjas i den höga grad det borde. Pedagogerna på de lägre skolåren är de på skolan som använder sig mest av utomhuspedagogik. En dag i veckan är hela dagen avsatt för att gå iväg till skogen och ha undervisning och fri lek. Dock skulle skolgården användas i detta syfte om den varit utformad på annorlunda sätt.

På Frostaskolan används skolgården stundtals i undervisningen. Framför allt då av fritidsverksamhet och förskoleklasserna i naturkunskapen, speciellt inom artkännedom. Annars används inte skolgården till någon annan undervisning då idrotten är förlagd vid en idrottsförläggning i närheten av skolan. Även andra ämnen hålls i detta område kring idrottsförläggningen då detta är ett grönområde med både dammar och stor flora och fauna.

Skolgården på Parkskolan används i undervisningen, i gymnastiken, i bild och i matematik. Skolan har extra rörelse som ingår i skolans friskvårdsinriktning vilket innebär extra avsatt tid för rörelse och då är skolgården bästa platsen.

”... förutom just rasterna så använder vi skolgården mycket i vår undervisning./.../ hinderbanan till exempel används ibland till gymnastiken och fotbollsplanen självklart, basketplanen. Men även i andra ämnen./.../ inom bilden till exempel./.../ där är mycket man kan använda./.../ och inom matematiken. Allting ute och använda sig av skolgården i matematiken, att mäta och jämföra och rita av och hitta geometriska figurer och allting sånt här.”

(Johan Rönndahl, pedagog på Parkskolan).

Gymnastiken på Everöds skola är det ämne som i huvudsak tas ut på skolgården, bland annat har skolgårdsorientering genomförts. På skolgården finns ett kryddland vilket fritidsverksamheten har använt sig av genom att plocka in, torka och göra egna kryddor av. Detta tas också in i undervisningen på olika sätt. Bilden är ett ämne där lektioner hålls utomhus.

”Vi har ju stafflier så vi är ute och målar, sätter upp papper på stafflier och är ute och målar färg och träd, natur och allt möjligt./.../bygger i sand och tar ut vatten./.../och då kan de använda det när dom gör sina slott och vallgravar och allt sånt.”

(Pia Hartman, pedagog på Everöds skola).

Undervisningen på Österslövs skola sker till stor del utomhus, gymnastiklektioner hålls både på fotbollsplan och på hinderbana. Även bandyrinken används i detta ämne. Hinderbanan används dessutom vid matematiklektioner, till exempel för att räkna tid, steg och meter. På skolgården finns en syrenberså som är ett litet rum som nyttjas för sagoläsning. Ett annat rum finnes, ett stort sådant. Det är ett stort lusthus som är cirka sex meter i diameter. Där tillbringas flertalet av utomhuslektionerna då sittplatser och tak över huvudet är av behov. Denna ligger i en bortre del av skolgården vilket är perfekt då pedagogen vill göra sig hörd och då eleverna inte bör bli distraherade av andra. Olika pedagoger använder olika platser för sin undervisning. Utifrån intresse väljes kanske byggplatsen, rabatterna, bandyplan eller fotbollsplan vilka då kan användas i matematiken, att räkna med eller i svenska, att skriva om.

”... Jag kan känna att skolgården används på så många olika sätt beroende på pedagogen som är ute i den. Vad man själv känner är sitt stora intresse./.../ Så jag kan nog känna att vi sprider oss bra på skolgården, personalen som är här, även om vi då brinner för olika saker.”

(Lise-Lotte Bondesson, pedagog på Österslövs skola)

5.6 Aktivare elever

Utformningen av skolgården ska få eleverna att vilja aktivera sig och känna intresse av att vara ute (Dahlgren & Szczepanski, 1997). Där bör finnas platser för fantasi (Olsson, 1995) och skapande så eleverna ges möjlighet att välja aktiviteter själva (Insulander, 1976). En tanke måste hållas mot vad eleverna vill ha på sin skolgård. De bör få uttrycka vad de tycker är bra och dåligt idag och vad de önskar att föra till skolgården vid ombyggnad (Olsson, 1995).

Tillbyggnaden på Mörrums skolas skolgård är inget som bidrar till mer aktivitet hos eleverna. Men med tanke på skolans hälsa- och rörelseinriktning får eleverna ändå mycket fysiskt rörelse.

Frostaskolans ombyggnad av skolgården har inte märkbart ökat elevernas aktivitet på skolgården.

I och med den friskvårdsinriktning som Parkskolan har får eleverna mycket rörelse i den ordinarie undervisningen där ”Extra rörelse” står på schemat. En del av denna undervisning sker ute på skolgården. Ökad aktivitet märktes tydligt efter ombyggnaden.

”...direkt när den var färdig sen så märktes det att det fanns det här suget efter att göra mer saker ute på skolgården för det blev en aktivitet som vi inte hade sett innan, då när det var ombyggt. Och den har hållit i sig tycker jag. Vi använder den under rasterna väldigt väl där ute. Det är många som håller på med någonting. Det som jag tycker är bra är att där är någonting som kan tillfredsställa alla.”

(Johan Rönndahl, pedagog på Parkskolan).

Ett av huvudsyftena med ombyggnaden på Everödsskola var att ha en skolgård där eleverna skulle vara mer aktiva än tidigare både på raster och i undervisning.

”...ser vi ju också att de använder skolgården på ett helt annat sätt nu också. Mycket mer aktivt än vad tidigare.”

(Pia Hartman, pedagog på Everöds skola).

På Österslövs skola fick eleverna vara delaktiga i utformningen av den nya skolgården. Genom att eleverna har önskat saker som de verkligen vill ha fick de på så sätt en skolgård som blev deras. Därför nyttjas den också mer, ingen står bara och tittar på. Men då skolan är en lantsortsskola är eleverna, hemma, aktiva barn och ingen märkbar skillnad på den allmänna hälsan har setts.

”...jag kan ju inte känna att våra barn har någon fördel med att dom går på en sån här skola egentligen för dom är ju alltid ute i friska luften i princip.”

(Lise-Lotte Bondesson, pedagog på Österslövs skola).

5.7 Konflikter

Det har visat sig genom intervjudata att en skolgård med många platser för eleverna att vara på, även leder till mindre konflikter och bråk. Där eleverna har många olika saker att göra och inte behöver leka väldigt nära inpå varandra, där har det upptäckts att konflikterna blir färre.

Ombyggnaden på Frostaskolan skulle införliva att eleverna, om än att de är integrerade, får en naturlig gräns mellan de lägre och de högre skolåren. Med detta menas att styrning inte skulle ske genom regelsystem vilket har prövats länge men inte fungerat.

”Istället skulle man hitta en annan struktur som skulle kunna fungera. Där man har ett vettigt samförstånd mellan ungdomar och barnen och de vuxna.”

(Claus-Göran Wodlin, rektor på Frostaskolan)

En annan konflikt som tas upp, av rektor Claus-Göran Wodlin, är den gentemot de elever som är i speciella behov och kräver en strikt och inrutad miljö. Dessa kan ha svårt att acceptera om deras dagliga rutin störs av en omorganisation.

Detta har även pedagoger på Parkskolan märkt av, att konflikterna blir färre då eleverna har fler aktiviteter att ägna sig åt.

”Och fördelen är ju när det är mycket aktivitet där ute så leder det till få konflikter. Det går liksom lite hand i hand. Har dom saker och ting att göra där ute och tycker det är roligt så blir där inte så mycket bråk där heller.”

(Johan Rönndahl, pedagog på Parkskolan)

Pedagoger på Österslövs skola har märkt förbättringar vad gäller elevernas förhållande gentemot varandra sedan skolgårdens miljö har byggts om till att bli fler uterum att vara i.

”...man kan ju känna framför allt att vi har väldigt få konflikter där ute beroende på att skolgården då erbjuder många olika platser att vara på. Många olika saker att göra/.../Och det kan vi nog känna att mer och mer, ju mer rum vi skapar på skolgården, ju mindre konflikter blir det. Att det hela tiden finns en plats att vara, utan att man är på någon annan. Att man inte stör någon annan.”

(Lise-Lotte Bondesson, pedagog på Österslövs skola)

Respondenterna på Everöds skola och på Mörrums skola nämner inga förändringar vad gäller färre konflikter i samband med ombyggnaden. Inte heller nämner de att skolgårdens uppbyggnad skulle ha anknytning till att eleverna hamnar i osämja.

5.8 Nuvarande planer

Byggforskningsrådet (1981) och Olsson (1995) anser båda att skolgården bör vara i ständig förändring och aldrig bli riktigt färdig. Då anses det pedagogiska värdet försvinna.

Pedagoger och föräldrar har hela tiden önskemål om att hela skolgården på Mörrums skola ska få en omvandling. Fortlöpande planer på att skolan ska få en motorikbana och platser för bygglek finns. En grillplats ligger även det på önskelistan.

”Det finns önskemål från föräldrar vet jag och personal om, bland annat, en motorikbana.”
(Anna-Lena Briskog, pedagog på Mörrums skola).

Rektor Claus-Göran Wodlin nämner inte att det idag finns fler tankar på Frostaskolan om någon vidare ombyggnad av skolgården.

Efter ombyggnaderna på Parkskolans skolgård sker idag kontinuerligt små förbättringar hela tiden som igenom elevråd tas upp till diskussion med rektorn. Bland annat har nya hoppagar målats på marken.

Everöds skolas skolgård ska än en gång få vara med om en omformation då förskoleverksamhet kommer att placeras på skolan inom snar framtid. Denna verksamhet kommer att ha sin inhägnade del av skolgården där den enda gräsbelagda delen ligger idag. Då det redan anses vara för lite grönområden kommer förmodligen delar av asfalt plockas upp och där istället sås gräs. Skolan är idag i förhandlingar om att köpa till mer mark för att få mer gräsytor. Bord och bänkar är något som fattas på skolgården vilket är en önskan ska finnas med.

”...där man kan sitta med lite bord och bänkar, och man verkligen kan sitta, både och jobba med skolarbeten och läsa, sitta och slappa lite om man vill det.”
(Pia Hartman, pedagog på Everöds skola).

På skolgården finns idag en motorikbana som endast består av stubbar och nedgrävda bildäck som eleverna kan öva balans, perception och koordination. Men en motorikbana med större fysisk utmaning är vad som har tänkts göra.

Personalen på Österlövs skola har fortgående kontakt med intresserade föräldrar för fortsatta förbättringar av skolgården. Pedagogerna här anser att om bara personalen ska göra allt blir det för tungt arbete men genom att involvera föräldrar och elever några gånger om året är det möjligt att hela tiden genomföra små förändringar. Just nu byggs en stig för tysta tankar där eleverna får möjlighet att tänka i lugn och ro. Längs stigen ska bärbuskar planteras.

5.9 Sammanfattning av resultat

Resultaten som har framkommit pekar på att skolorna har tydliga skillnader i sina syften till ombyggnad. De centralt belägna skolorna i en större by eller stad hade som syfte med ombyggnaden att placera fler lekredskap på skolgården. Respondenterna från dessa tre skolor tar inte upp som anledning ett pedagogiskt syfte i form av undervisning. Tvärt om var det på lantsortsskolorna. Här var det pedagogiska värdet av skolgården främst, att använda skolgården till utomhusundervisning och inte enbart på raster. Detta säger Dahlgren & Szczepanski (1997) är en viktig aspekt som leder till meningsfullt lärande. En respondent sa även att målet var att få en ökad rastaktivitet, vilket även det är något som stöds av Dahlgren & Szczepanski (a.a.). Enbart en skola som hade som syfte att även få en grönare miljö vilket Olsson (1995) nämner genom Patrik Grahn som en fördel i den motoriska utvecklingen.

Medverkan från personal, elever och gärna föräldrar, för ett givande och idérikt arbete i utformningen av skolgården, stärks av Lpo94 (Utbildningsdepartementet, 1994) och Olsson (1995). Respondenterna på alla utom en skola ansåg det mycket viktigt att involvera personal, elever och föräldrar i bidragandet med förslag och idéer. Två av skolorna tycker även det är viktigt att söka professionell hjälp utifrån av någon med ett speciellt intresse i skolgårdar. På samtliga skolor har kommunen varit inblandad i ombyggnaderna då bestämmelser och säkerhetsaspekter kontrollerats och godkänts. Tre av skolorna har inte involverat personal eller elever i byggandet utan låtit entreprenörer göra detta. Vilket däremot de andra två respondenterna såg som den viktigaste delen i projektet, utifrån pedagogiskt synsätt.

I resultatet kan det ses att hos de tre skolor, Mörrums skola, Frostaskolan och Parkskolan, som är belägna centralt i en större by eller stad är det kommunen som har legat bakom beslutet till ombyggnad och därför avsatt pengar för skolgården. Dessa tre skolor har inte sökt bidrag från andra instanser delger respondenterna från dessa skolor. Däremot har både Everöds skola och Österslövs skola sökt från flera olika håll och fått detta från organisationerna Gröna skolgårdar, Håll Sverige rent och Kristianstads Naturskola.

För att främja skolans miljö ska verksamheten medverka till elevers ansvarskännande, visas i Lpo94 (Utbildningsdepartementet, 1994). Olsson (1995) menar att om elever får vara med att skapa tas större ansvar för slutprodukten.

Fyra av sex respondenter nämner hur viktigt det är att eleverna får delta i skolans diverse projekt eftersom de då förhoppningsvis leder till att sakerna får vara hela och stå kvar. Två har även tagit fasta på det i genomförandet.

Respondenterna på två av skolorna ser det närmast som en självklarhet att skolgården ska användas i undervisningen då möjligheterna till inläring och utveckling är stora. Där finns anknytningar till vad Olsson (1995) och Dahlgren & Szczepanski (1997) menar med utomhusundervisning.

Tre av respondenterna har märkt tydlig aktivitetsökning hos eleverna under raster efter skolgårdsombyggnaden. De övriga har inte märkt detta på samma självklara sätt. En respondent har som tanke att det också leder till att eleverna är aktivare om de, som Olsson (1995) menar, får vara med och bestämma om vad som ska finnas på skolgården.

En viktig aspekt som nämndes av tre respondenter, som inte tas upp i någon litteratur, är att en skolgård med många rum att tillbringa tid i kan leda till mindre konflikter. Detta var inget som någon av de övriga nämnde.

Byggforskningsrådet (1981) och Olsson (1995) åsyftar att en skolgårds process aldrig får sluta utan bör fortlöpa ständigt. Detta nämner fem utav sex respondenter som en viktig del i skolans och elevernas utveckling.

6. Diskussion

Vi valde att göra en studie om skolgårdens betydelse för användning i undervisningen. Genom att intervjua pedagoger på skolor som har gjort någon form av ombyggnad ville vi få fram om ombyggnaden berodde på att göra det lättare att bedriva utomhuspedagogik eller om det fanns andra anledningar. Vi ville även få fram hur skolan hade tagit an planerna för ombyggnad och vem som medverkade i processen. Dock kan vi inte generalisera intervjuresultaten då endast fem skolor ingår i studien. Skolgården är ofta största arean av en skolas tomt och betyder mycket för trivseln hos dem som har skolan som sin arbetsplats, elever och personal. En skolgård med många uterum tror vi lockar till mer aktivitet som i sin tur förhoppningsvis leder till bättre inläring och hälsa.

Flera av respondenterna nämner att de hade som syfte med ombyggnaden att de ville ha mer lekredskap och plats för undervisning. Fredriksson (1979), Insulander (1976) och Olsson (1995) ser färdiga lekredskap som något som hindrar barns fantasi. Att barn behöver platser där de kan röra sig fritt och utöva skapande lek är vad de menar. En mjukare och annorlunda skolgård som är inspirerande för aktivitet är anledningar som också nämnts för ombyggnad, vilket vi anser går hand i hand med att inte enbart ha färdiga lekredskap. Skolgården bör vara elevernas och därför bör deras intressen och inläringssätt vara anledningen för ombyggnad. Det är de som ska lära genom att vara på den och därför måste den utvecklas till ett centrum för barns inläring. Lindholm (1995) har som åsikt att skolan ska vara efter barnens behov och inte barnen efter skolans krav. Platser i skolan bör inte inskränkas av vuxnas värderingar och regler menar Olsson (1995) som vill att skolans utemiljö ska vara en plats för elever att söka kunskap ifrån (a.a.), på egen hand och tillsammans med pedagoger (Insulander, 1976). Skolgården bör vara ett rum som alltid utvecklas efter barns nya behov och aldrig blir helt färdigt. Detta var något vi anser en del respondenter har missat i sina tankar om ombyggnaden. Tankarna fastnade ofta på färdiga lekredskap och inte på naturens egna material.

Den största rollen, inte bördan, vid utformning bör ligga hos eleverna då det är de som ska tillbringa mest tid på skolgården. Detta är något vi anser måste vara ett syfte och att skolgårdens utformning bör vara en process som aldrig stannar. Det tillsammans med elevernas egna önskemål bör ligga som grund till vad som ska göras. Det måste vara elevernas behov som är det viktiga.

Barn lär med hela kroppen, med alla sina sinnen och det är utomhus som detta kommer fram tydligast (Olsson, 1995). Nilsson (2003) menar att elevernas kunskaper bör tas i aktning när skolgården planeras. Aristoteles, den första biologen i Europa, menade att det som upplevs genom sinnen är den riktiga världen (Dahlgren & Szczepanski, 1997). Verkligheten lärs av verkligheten själv genom att uppleva den som den faktiskt är (Barnmiljörådet, 1980). Genom detta menar vi att med en variationsrik och föränderlig undervisning kommer bättre till stånd då det finns en miljö kring skolan att utnyttja. Det är bättre att lära även utifrån fysiska upplevelser än att enbart hämta fakta ur en bok. Om undervisningen plockas ut till de platser där eleverna i vanliga fall leker finner de förhoppningsvis en ny mening med vad de lär sig. Som en respondent delade med sig var syrenbersån, som eleverna leker i och som används under lektioner som ett rum. Vi menar att eleverna genom detta har lärt sig växtarten syren. Fortsättningsvis har den fått namnet *syrenbersån* av alla, även eleverna. Nilsson (2003) är inne på samma spår när han säger att elever ser årstidernas växlingar som något fascinerande. Vi menar att det som eleverna finner intressant är det pedagogen måste tillvarata i lektionsutformningen. Pedagogen måste även se till att forma undervisningen efter vilka erfarenheter eleverna har. Om eleverna får uppleva i undervisningen skapas på så sätt gemensamma erfarenheter som är lättare att utgå ifrån. Det gör som Säljö (2000) säger att pedagogen utnyttjar det samspel som bör finnas mellan pedagog och elev för en bra kommunikation som leder till utveckling.

Vi ser skolgården som en plats för lek men ser den även som en stor tillgång för undervisning. Det är viktigt att du som pedagog kan se till alla barns behov, såsom Lpo94 påpekar. Vi menar att en mycket stark punkt är, att kunna få alla elever intresserade i undervisningen och det tror vi är lättare om det görs med praktiska lektioner istället för enbart genom böcker. Lpo94 syftar även på att kunskap ska komma ur olika former, där vi ser utomhusundervisning som en viktig del.

Precis som nämnt ovan är det viktigt att eleverna är delaktiga i ombyggnaden för att deras intressen ska ligga till grund. Eleverna måste, precis som en del av respondenterna säger, vara med både i planeringsarbetet och i själva bestyret vid uppbyggnaden. Flertalet av respondenterna nämner att, om eleverna själva får vara med och bygga och utforma skolgården leder det förhoppningsvis till en ökad ansvarskänsla för den också, vilket även vi är eniga med dem om. Det finns olika sätt att låta eleverna vara med på.

Som en respondent nämner kan elever åka till andra skolor för att fotografera, men vi ser även möjlighet att de bland annat letar på Internet eller gör teckningar för att visualisera vad som kan göras. Här ser vi att det finns åtskilliga sätt att göra detta på inom olika skolårs nivåer.

I det slutliga arbetet då skolgårdens dåvarande projekt ska färdigställas är det viktigt att alla elever får vara delaktiga, från förskolan upp till högsta skolåret. Det som inte eleverna klarar av att göra kan göras av vuxna. Elevernas föräldrar är ofta villiga att hjälpa till med ombyggnaden eller i planeringsarbetet. Ett bra tillfälle att, som det står i Lpo94, ta hjälp av hemmen i skolans arbete. Vilka förändringar som ska göras måste dock vara ett gemensamt beslut mellan kommun, personal och elever. Olsson (1995) menar att fler idéer och infallsvinklar blir representerade desto fler som medverkar i ombyggnadsprojektet. Ofta besitter många föräldrar kunskaper som är till stor hjälp i ombyggnationen. Därför är det en viktig del att få föräldrar och andra familjemedlemmar medverkande i planerna och arbetet vid en uppfräschning av skolgården. Om pedagogerna får utforma delar vilka de vill ha till sin undervisning gör också att de i större grad använder den när skolgården är ombyggd. Vi anser att om du som pedagog inte har intresset själv i att bedriva undervisning utomhus kommer du aldrig att få med eleverna i det. Därför är det viktigt att skolgården är inriktad på pedagogernas intresse. Ibland är det så att inget gemensamt engagemang förenar personalgruppen vilket i sin tur leder till att inget händer. Hela skolans personalstyrka måste enligt oss driva åt samma håll för att organisationen ska fungera. Skolan ska bedrivas på ett demokratiskt sätt enligt svensk lag.

Några av respondenterna nämner att de genom olika organisationer fått bidrag för sin ombyggnad av skolgården, medan andra har fått det genom sin kommun. Utefter respondenternas svar har vi förstått att även de som inte har den ekonomiska tillgången skulle vilja göra så mycket mer med sin skolas skolgård. Om det finns de som har engagemang och viljan till att planera och att söka bidrag så kan det trots motstånd genomföras stora förändringar. Det är oerhört mycket arbete som krävs för att bygga om. Många regler och säkerhetsbestämmelser som måste följas, en hel del pengar behövs och ibland kan det även uppkomma motstånd. Men det går att göra mycket med lite medel. Respondenter har berättat att blomster- och trädplantor ibland tillskänks ifall frågan ställs. Detta, menar vi, visar att genom en samlad personalstyrka och gemensamt engagemang kan skolgården göras om med små medel. Det gäller att aldrig ge upp då lite motstånd möts, det finns vägar runt.

De skolor som vi då anser hade varit i mest behov av en skolgårdsombyggnad är de så kallade asfaltskolorna. Ofta är detta skolor som är belägna inne i en by eller stad i tätbebyggt område. Gräs kan det finnas lite av men knappast några buskar och definitivt inga platser för eleverna att själva experimentera och fantisera på. Asfalt och möjligtvis grus är alltså det dominerande underlaget på en sådan här skola. Asfalt är inte det underlag som vi anser lockar till barns naturligt aktiva liv och utvecklar motoriska färdigheter. Skolgården ska locka till rörelse, den ska vara intressant. Ett barn lär med hela kroppen, med alla sinnen anser Olsson (1995), och det är utomhus som flest sinnesuttryck ges, menar hon. Vi anser att de barnen som bor i staden är de som behöver mest av grönskan och skolgårdens små uterum eftersom de inte får den dos av natur i sitt vardagliga liv. Därför ska skolan ge dem den delen, precis som skolan ger eleverna andra kunskaper som de inte får när de är barn i sin vardag. Gröna miljöer har betydelse för barns motoriska utveckling menar Patrik Grahn (Olsson, 1995). Margareta Söderströms (Nilsson, 2003) forskning visar att utomhusvistelse minskar sjukdomsdagar hos elever. Respondenter har delgivit att eleverna genom ombyggnad har blivit aktivare. Dessa saker anser vi har anknytning till varandra. Om eleverna är aktivare i en utomhusmiljö kommer detta att visa sig tydligt i mindre sjukfrånvaro och bättre fysisk funktion.

Flera av respondenterna nämner i intervjuerna att deras skolgårds ombyggnad har inneburit mindre konflikter elever emellan. De menar att ju fler uterum som skolgården har och platser som erbjuds eleverna att tillbringa tid på, minskar risken för elever att störa varandra. Detta är något som vi ser som mycket intressant och som inte fanns i tankarna inför studien. Ingen av den litteratur upptagen i studien nämner heller något av detta faktum som uppstått. En annan konflikt som i stället kan utlösas är den som elever i särskilda behov ofrivilligt ställs inför. De elever som behöver lugna och inrutade skoldagar kommer i konflikt med den skolgårdsombyggnad som innefattas i denna studie. Detta nämndes av en respondent som ett risktagande som måste has i åtanke i planeringen. I Lpo94 står skrivet att skolan ska tillgodose alla barns behov vilket i detta fall kan motstrida en ombyggnad.

Det är alltså inte bara kroppen som arbetar hos ett barn när det får uppleva saker ute på skolgården, utan även knoppen. Barnen är själva med om att skapa sig nya kunskaper genom att prova och experimentera på de ytor som kallas skolgården – ytor som ligger utomhus.

Vidare kunde informanternas svar som var av personlig karaktär varit intressant att forska vidare om, men det lämnar vi till de personer som i framtiden vill gå mer på djupet och som då kan använda sig av de delar av vår forskning som anses speciell.

Dessa skulle kunna vara:

Wodlins åsikter om att en skolgård som har asfalt och bollspelsplaner är en fyrkantig och pojkaktig skolgård.

Lundblads yttrande om den ”meningslösa förstörelsen” i samband med att han nämner att elevernas ansvarskänsla ökar om de får vara med och bestämma hur skolgården ska utformas.

Vad som också framkommit är att en variationsrik miljö gör att konflikterna barnen emellan minskar. Detta är en intressant tanke att spinna vidare på.

7. Sammanfattning

Syftet med studien var att undersöka varför skolgårdar byggs om, hur detta görs samt vilka som deltagit i projektet. Litteraturgenomgången tar upp olika begrepp för studien relevanta, skolgårdens historia och tidigare forskning inom området. De delar som är viktiga att ha i åtanke när skolgården står inför en förvandling har forskats om länge. Vi har tagit fasta på vissa av dessa, leken, naturen, motoriken, skolgårdens utformning och utseende. Även kopplingar till styrdokumentet har gjorts för att visa på varför skolgården ska användas som pedagogisk resurs. Det existerar många organisationer som har alla dessa delar som grundläggande uppfattning och bidrar med dessa till skolor som så behöver och vill ha. Vår teoretiska bakgrund knyts till Säljö som menar att för att kunna bedriva utomhuslektion krävs en kommunikation mellan inblandade individer. Detta knyts till det Vygotskij menar med att genom språket delges olika åsikter och perspektiv. Även Aristoteles har anknytningar till utomhuspedagogik, som är en upplevelsebaserad undervisningsform, då han menar att sinnen är de som upplever världen på rätt sätt. Varje skola presenteras med text och bild för att läsaren ska kunna följa det resonemang som hålls.

Som datainsamlingsmetod användes semistrukturerad kvalitativ intervju för att få fram data till studien. Intervjuantalet uppgick till sex pedagoger, på fem skolor, med olika inriktning inom skolans värld. Intervjuerna spelades in på diktafon och transkriberades sedan. Intervjuerna lästes noggrant igenom och analyserades därefter och delades in i huvudkategorier som ansågs relevanta för studiens syfte.

Resultatet visade att skillnader i både syfte, metod och medverkan under ombyggnaden skilde sig väsentligt åt mellan de olika skolorna. Skolorna som ligger i liknande bebyggelse har fler likheter med varandra än vad de hade med de andra. Däremot så fanns liknande tankar hos de flesta respondenter även om dessa inte kunnat genomföras på alla skolor. Det har visat sig att en ombyggnad har påverkat elevernas aktivitet positivt då de efter ombyggnad utnyttjar skolgården mycket mer, vilket alla respondenter hade med som syfte. Undervisningen har fått mer möjligheter i och med att fler uterum, vilket också en del av skolorna hade som syfte.

I diskussionen dras slutsatsen att asfaltskolor är i större behov av en omformning än skolor som har naturen nära inpå.

8. Referenslista

- Barnmiljörådet. (1980) *Skolgård*. Stockholm, Lekmiljörådet.
- Bygghälsningsrådet (1981) *Använd skolgården. Statens råd för byggnadsforskning*. Stockholm. ISBN: 91-540-3603-8
- Dahlgren, Lars Owe & Szczepanski, Anders (1997) *Utomhuspedagogik – Boklig bildning och sinnlig erfarenhet*. Skapande vetande Linköping Nummer 31. ISBN: 91-7871-979-8
- Denscombe, Martyn (2000) *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Studentlitteratur Lund. ISBN: 91-44-01280-2
- Ellneby, Ylva (1991) *Barns rätt att utvecklas – en handbok om barns motoriska, perceptuella och språkliga utveckling*. Utbildningsradion (UR), Stockholm. ISBN: 9126900580
- Forsell, Anna (2005) *Boken om pedagogerna*. Liber AB. Stockholm. ISBN: 9147052309
- Fjörtoft, Ingunn. (2000) *Landscape as Playscape – Learning effects from playing from playing in a natural environment on motor development in children*. Norwegian University of Sport and Physical Education, Oslo. ISBN: 82-502-0354-2
- Fredriksson, Ella. (1979) *Det handlar om barnens miljö... Ett studiematerial*. Liber Utbildningsförlaget, Södertälje. ISBN: 91-40-70186-7
- Jacobsen, Jan Krag (1993) *Intervju – Konsten att lyssna* Lund: Studentlitteratur. ISBN: 91-44-38361-4
- Kvale, Steinar (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun* Lund: Studentlitteratur ISBN: 9144001851
- Lantz, Annika (1993) *Intervjumethodik*. Lund: Studentlitteratur. ISBN: 914438131X
- Lindholm, Gunilla. (1995) *Skolgården – vuxnas bilder – barnets miljö*. Alnarp, Movium.
- Möllersten, Olof. (1987) *En levande utemiljö året runt. Del 1: Presentation och kommentarer*, Forum för pedagogisk orientering och debatt, Serie B Nr:23. ISSN: 0281-6482
- Nationalencyklopedin* (1994) *Pedagogik* Höganäs, bokförlaget Bra böcker AB ISBN: 91-7024-619-X

- Nilsson, Nic. (2003) *Barnperspektiv på planeringen*. IPA Barns rätt till lek, Karlstad
ISBN: 91-631-4658-4
- Olsson, Titti. (1995) *Skolgården – det gränslösa uterummet*.
Almqvist & Wiksell tryckeri AB, Uppsala. ISBN: 91-634-1268-3
- Patel, Runa & Davidson, Bo (2003) *Forskningsmetodikens grunder – Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur. ISBN: 91-44-02288-3
- Lundgren, Ulf, P (red) *Pedagogisk uppslagsbok – från a till ö utan pekpinnar* (1996).
Läraryrkesförbundet förlag, Värnamo. ISBN: 91-7736-335-3
- Sandell, Klas, Öhman, Johan & Östman, Leif (2003) *Miljödidaktik. Naturen, skolan och demokratin*. Studentlitteratur, Lund. ISBN:91-44-02115-1
- Skolverket (2002) *Lärarens handbok*. Tryckindustri Information: Solna. ISBN: 91-85096-830
- Säljö, Roger (2000) *Lärande i praktiken – ett sociokulturellt perspektiv*. Bokförlaget Prisma: Stockholm. ISBN: 91-518-3728-5
- Säljö, Roger (2005) *Boken om pedagogerna*. Forsell, Anna (red.) Stockholm, Liber AB.
ISBN: 47-05230-9
- Insulander, Eva (1976) *Förskolans utemiljö*. Liberläromedel, Lund. ISBN: 91-40-03747-9
- Utbildningsdepartementet (1994) *Läroplaner för det obligatoriska skolväsendet och det frivilliga skolformerna – Lpo94*. ISBN: 91-38-30246-2
- Åkerblom, Karin & Åkerblom, Petter (1993) *Upptäck skolan uterum!* Movium, Växjö.
ISBN: 91-576-4744-3

Elektroniska källor

- Henriksson, Gilbert (2006) *NaturligtVis – för personal i skola och förskola* [www] Håll Sverige Rent. Hämtat från <<http://www.hsr.se/sa/node.asp?node=36>>. Senast uppdaterad 030411. Hämtat 060427.
- Henriksson, Gilbert (2006) *Grön Flagg* [www] Håll Sverige Rent. Hämtat från <<http://www.hsr.se/sa/node.asp?node=40>>. Senast uppdaterad 050418. Hämtat 060427
- Hörby kommun (2006) *Frostaskolan* [www] Hämtat från <www.horby.se>. Hämtat 2006-94-28
- Karlshamns kommun, publicerad av Helena Jönsson (2006) *Mörrums skola* [www] Hämtat från <www.utb.karlshamn.se>. Senast uppdaterad 041217. Hämtat 2006-04-28

Kristianstad kommun, Webbansvariga: [Agneta Perttu](#) och [Stefan Persson](#) (2006) *Österlövs skola* [www] Hämtat från www.buf.kristianstad.se/grundskola/omr2.shtml. Hämtat 2006-04-28

Kristianstads Naturskola, ansvarig Sam Peterson (2006) *utemiljö*. [www] Hämtat från <http://www.buf.kristianstad.se/kick/not/utemiljo/index.htm> Hämtat 060509

Kristianstads Naturskola, ansvarig Sam Peterson (2006) [www] Hämtat från <http://www.buf.kristianstad.se/kick/not/> Hämtat 060509

Lindköpings universitet, Informationsansvarig: Helén Karlson (2006) *Utomhuspedagogik* [www] Hämtat från <http://www.liu.se/esi/cmu/uthped.html> Senast uppdaterad 051128. Hämtat 060208.

Nationalencyklopedin (2006) *Skolgård* [www] http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=O320355&i_word=skolg%e5rd.> Hämtat 060208

Naturskolan Lund (2006) [www] Hämtat från <http://www.naturskolan.lund.se/> Hämtat 060209

Naturskolan Lund (2006) *Sök pengar* [www] Hämtat från http://www.naturskolan.lund.se/gronasko/sok_medel.html Hämtat 060209

Övriga källor

Rosenqvist, Jerry (2006) *Kvalitativa forsknings – och analysmetoder*. Föreläsning vårterminen 2006. Kristianstad: Höskolan Kristianstad, Lärarutbildningen Allmänna Utbildningsområdet 3.

Barnens Landskap (1997) [tidskrift] Helsingborg

Gunnarsson, Madeleine & Månsson, Cecilia (2003) *Grön skolgårdsmiljö – en dold resurs?* C-uppsats i Psykologi, Kristianstad.